

Kirken *i* dag

TEMA | Folkekirkens kerneopgaver

Fremtidens diakoni Se side 24

Hvad er det, vi skal som kirke? Se side 28

TEMA | Folkekirkens kerneopgaver

Indhold

- 3 **Kerneopgaverne som samtalestarter**
af Henrik Bundgaard Nielsen
- 4 **Folkekirkens kerneopgaver – Gudstjeneste, undervisning, mission og diakoni**
af Hans Raun Iversen, Jonas Adelin Jørgensen og Rasmus Nøjgaard
- 6 **Folks forventninger til folkekirken**
af Birgitte Graakjær Hjort
- 8 **Evangeliet er kirkens kraftværk og gudstjenesten vores ladestation**
af Rasmus Nøjgaard
- 10 **Musikkens funktion i gudstjenesten**
af Nils Holger Petersen
- 12 **Korskolearbejdet i Roskilde Domkirke**
af Bine Bryndorf
- 14 **Konfirmationsarbejde – hvad er det folkekirken kan?**
af Suzette Schurmann Munksgaard
- 16 **Fra Nationalbank til Nordjyllands kraftcenter for kirke og kultur**
af Henrik Thornggaard
- 18 **Skolen er stadig kirkens datter**
af Sidsel Leth Svensson
- 20 **Din tro – min tro – religionsdialog i praksis**
af Suzette Schurmann Munksgaard
- 22 **"Middag på Tværs" i Kolding Provstis Tværkulturelle arbejde**
af Elizabeth Padillo Olesen og Jens Henrik Overgaard Kristiansen
- 24 **Fremtidens diakoni i bevægelse**
af Mette M. Madsen
- 26 **Kommunikation er kommet for at blive**
af Ulla Haahr
- 28 **Hvad er det, vi skal som kirke?**
af Henrik Bundgaard Nielsen
- 30 **"Nogen må gøre noget" – Indtryk fra Kirkefondets konference om kirkens tilstedeværelse**
- 31 **Nyt fra Kirkefondet**

Nr. 4 | December 2022
21. årgang

ISSN 1601-8230

Udgiver: Kirkefondet,
Peter Bangs Vej 5B, 2000 Frederiksberg
Tlf. 33 73 00 33
E-mail: kirkefondet@kirkefondet.dk
www.kirkefondet.dk

Formand: Erik Møllerup
Generalsekretær: Henrik Bundgaard Nielsen

Kirken i dag redigeres af:
Charlotte Lydholm

Temagrupper bag nr. 4/2022:
Hans Raun Iversen, Jonas Adelin Jørgensen, Rasmus Nøjgaard, Malte Ystrøm Madsen og Charlotte Lydholm

Layout og produktion:
Jørn Thomsen Elbo A/S, Kolding

Årsabonnement for 2022: Kr. 275,-
Enkeltnumre: Kr. 75,-
Abonnement kan bestilles ved henvendelse til Kirkefondet

Forsidebillede:
Foto: Michael Rønne Rasmussen

Henrik Bundgaard Nielsen
generalsekretær i Kirkefondet

Kerneopgaverne som samtalestarter

Når et nyt menighedsråd træder til efter menighedsrådsvalget, er det ikke usædvanligt, at der – især blandt de nyvalgte medlemmer – opstår et ønske om at se kirkens aktiviteter efter i sømmene – og måske endda arbejde med visioner, målsætninger m.m. for kirkens arbejde de kommende år. En af metoderne i denne overvejelse – eller dette eftersyn – kan være at holde alt, hvad der sker i og omkring kirke, sognelokal m.m. op imod folkekirkens fire kerneopgaver: Gudstjeneste, undervisning, diakoni og mission. Og så spørge sig selv om det, der foregår og bruges tid, penge og menneskelige ressourcer på af både ansatte og frivillige, rent faktisk falder indenfor ”skiven” – falder indenfor de fire kerneopgaver. Nogle aktiviteter, som er mere eller mindre obligatoriske og almindeligt udbredte i mange sogne, giver ligesom sig selv. Højmesser placeres under ”gudstjeneste”, konfirmationsforberedelse under ”undervisning”, den årlige julehjælp fra menighedsplejen under ”diakoni” og sogneindsamling til Folkekirkens Nødhjælp under ”mission”.

Men der er meget af det, der foregår, som ikke er så nemt at kategorisere. Hvad f.eks. med kirkens børnekoret? De medvirker ved sognets højmesser – så det er ”gudstjeneste”. Børnene i koret lærer salmer og bliver fortrolige med gudstjenesten – dermed er det også ”undervisning”. Og da det ikke koster noget at være med i koret, og mange børn oplever et frirum der – så er der vel også et element af ”diakoni”? Og når er familie, venner, naboer, bekendte, kollegaer, klassekam-

merater m.m. dukker op til børnekorets medvirken, så vil nogle også sige, at der er tale om ”mission”. Når jeg sammen med menighedsråd laver denne øvelse med at holde aktiviteterne op mod kirkens kerneopgaver, så bliver de tit nødt til at lave en femte rubrik med de ”uplacerbare”. Her finder man f.eks. koncerter, juleturen i sko-

dan som det netop udfoldes i de fire kerneopgaver. Ud af det springer så ofte et ønske om at arbejde med en vision og en målsætning som afsæt for en prioritering af sognets ressourcer.

Vi skal løfte i flok

Et fornyet fokus på de fire kerneopgaver kan måske være med til at skabe

ven, sogneudflugt, Skt. Hans-fest, kunstudstilling, læsekredsen, ”strikkeshjørnet” og meget andet. Det sker ikke sjældent, at denne femte rubrik får navnet ”fællesskab”. Men er fællesskab i sig selv en kerneopgave?

Hvordan udfoldes de fire kerneopgaver ind i tiden?

Dybest set er det måske heller ikke placeringen af de mange aktiviteter i og omkring kirken i de fire kategorier, som er det vigtigste. Det er derimod en samtale om og fokus på det, der foregår i sognet – koblet med en forståelse af bredden i kirkens virke – så-

bevægelse i folkekirken, således at de lokale kirker går fra at være aktivitetsproducenter til at være livsfællesskaber og fokuserer mindre på at være ”producenter” af kirkelige aktiviteter for dem, som er ”konsumenter” og deltager i de af menighedsrådet tilrettelagte tiltag, til i højere grad at fokusere på, at kirke er noget, vi alle skaber i fællesskab. For på den måde kan vi måske nå frem til, at menighedsråd, præster, andre ansatte og frivillige sammen arbejder med at varetage kirkens fire kerneopgaver. ■

Foto: Rie Neuch

Hans Raun Iversen, Jonas Jørgensen og Rasmus Nøjgaard

hhv. lektor emeritus i praktisk teologi på Københavns Universitet, akademisk medarbejder i Folkekirkens Mellemkirkelige Råd og sognepræst i Sct. Jakobs Kirke i København

Folkekirkens kerneopgaver: Gudstjeneste, undervisning, mission og diakoni

Folkekirkens firklang

Folkekirken har et bekendelsesgrundlag, et præsteløfte og et menighedsrådsløfte, men ingen formålsparagraf. Grundlovens paragraf 4 fastslår, at 'Den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke', og siden 1912 har menighedsrådsløftet pålagt menighedsrådet at sikre den kristne menigheds liv og vækst. Det er det tætteste vi kommer på en officiel formålsparagraf. Alligevel er der de sidste årtier talt meget om folkekirkens formål, og Betænkning 1477 fra 2006 formulerer for første gang en uofficiel formålsparagraf, der har vundet bred opbakning: "Folkekirkens opgave er at forkynde Kristus som hele verdens frelser", samme sted fulgt op af en beskrivelse af opgaverne: gudstjeneste, undervisning, mission og diakoni. Firklangen er ikke ny, men har allerede længe været den officielle formålsparagraf i både Svenske Kyrkan og Den Norske Kirke, og formuleredes herhjemme i bogen "Diakoni – en integreret dimension i folkekirken" (Forlaget Aros 2001), der er resultatet af et diakoniudvalg, som biskopperne i samarbejde med Landsforeningen af Menighedsråd nedsatte i 1999. Den indledende konklusion lyder: "Diakonalt arbejde er og har – på linje med gudstjeneste, mission og undervisning – altid været et naturligt anliggende for folkekirkens menigheder". Det er ikke overraskende, for disse fire områder har historisk set været centrale for en evangelisk luthersk kirke, der henviser til Jesus'

befaling om dåb og undervisning (Matt. 28, 16-20: "Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, og idet I lærer dem at holde alt det, som jeg har befalet jer"), og til de første menigheds fokus på gudstjenesten, indsamlingen og omsorgen for nødlidende. Højmessens vejledende kirkebøn er i det store hele bygget op omkring denne firklang, hvis forlæg viser tilbage til menighederne i Rom og Korinth i 1. årh. e.Kr. (1. Klemensbrev fra år 96 e.Kr.). Siden de to betænkninger så dagens lys for to årtier siden, har firklangen "gudstjeneste, undervisning, mission og diakoni" mødt en sådan opbakning, at den har fungeret som et pejlemærke i store dele af folkekirken og endda er brugt som struktur i Kirkeministeriets regnskabssystem!

Tanken bag dette nummer af "Kirken i dag" er, at det kan være nyttigt at overveje, hvordan firklangen kommer til udtryk i folkekirken efter omkring 20 års brug af den. Er firklangen dækkende for folkekirkens virke – og er det frugtbart at skelne mellem de fire opgaver, fx i de enkelte sognes arbejde og planlægning og mulige samarbejder? Med henblik på en sådan drøftelse vil vi her fremlægge nogle korte definitioner af de fire arbejdsområder med nogle få uddybende kommentarer.

Gudstjenesten er en samtale mellem Gud og mennesker

Gudstjenestens form, liturgien, er for-

met som en dialog mellem Gud og mennesker: Gud henvender sig til menigheden gennem evangeliet, forkyndelsen og sakramenterne, dåben og nadveren. Menigheden svarer med lovsprisning, bøn og bekendelse, og hele gudstjenestens musikalske program formidler dialog og fællesskab gennem salmer og musik, ligesom gudstjenestens rum understøtter dialog og etablerer et fællesskab Gud og menighed og menigheden imellem. Gudstjenesten har i de seneste årtier fundet mange nye udtryk, både i og uden for højmassen, der gør det tydeligt, at gudstjenesten også har et diakonalt, missionalt og pædagogisk sigte.

Gudstjenesten er den mest koncentrerede samling af kristne udtryksformer, der ofte led for led kan føres helt tilbage til de første kristne. I og omkring gudstjenesten har vi en rig tradition for musik og salmesang, som på mange måder er folkekirkens stærkeste kommunikationsform. Gudstjenesten er en central og pligtig del af ethvert menighedsliv, og indgår i firklangen af kerneopgaver med en tydelig åben samtale til de øvrige tre.

Undervisning i kirken er kristen folkeoplysning

I en dansk sammenhæng har den kirkelige undervisning altid fundet sted i forbindelse med gudstjenesten, når mennesker alligevel var forsamlede, eller i skolens kristendomsundervisning. De sidste årtier har vist, at disse to ben ikke længere er tilstrækkelige,

Foto: Michael Rønne Rasmussen

"Det er vigtigt at have blik for både forfulgte kristne og alle mennesker, der er ramt af nød, uanset tro og tilhørsforhold. Her har diakonien en særlig opgave fx at nå udsatte børn og unge, mennesker på flugt eller psykisk nødstedte. Næstekærlighedsbuddet kender ingen grænser, selv om der i praksis naturligvis må prioriteres".

kirkegangen er ikke repræsentativ og undervisningen i skolen slet ikke dækkende. Den kirkelige undervisning har ikke længere de samme tydelige former som den folkelige undervisning. Af samme grund er der en omfattende undervisningsvirksomhed i folkekirkens regi – fra minikonfirmander, kirke-skole-samarbejde til lange kirkehøj-skoleforløb. Hertil kommer, at der kan være et kristendomsoplysende element i hele kirkens virke, ikke mindst i den voksende indsats med kommunikation på mange platforme.

Grundtvigs formål med folkehøjskolen er, at mennesker skal oplyses om deres eget liv og dets baggrund, så de kan deltage som myndige borgere og leve et fuldt oplyst liv. Af flere grunde kan man godt sige, at der brug for en genopdagelse af denne brede folkelige opgave. På samme måde som der skal være folkehøjskoler (og folkeskoler og folkeoplysning), var det også Grundtvigs ønske, at der var en kirkehøjskole, som skulle oplyse om det kristne liv, helt i tråd med dåbsbefalingens "døb først, undervis derefter i hvad Jesus har lært os at vi skal gøre".

Mission er at række evangeliet og det kirkelige fællesskab videre

Hvad der er afgørende for én selv, må man dele med andre. At gøre det er en slags sendelse, som på latin hedder mission. Ligesom stater har deres "ambassader" i andre lande for at være til stede og gøre opmærksom på, hvad

de står for, så er vi som kristne også forpligtet på at være ambassadører for at forkynde Kristus som verdens frelser. Det er ærgerligt, at udtrykket "mission" i kirkelig sammenhæng ofte har fået en negativ klang af bedreviden og måske endda manipulation. Intet er fjernere fra den kristendom, der har sit grundlag i Jesu liv og virke. I Jesu fodspor har kristne overalt og til alle tider delt deres tro og traditioner med andre. Det er på den måde, kirken og kristendommen er udbredt over hele jorden. Der havde heller ikke været en kirke herhjemme uden en mission. I en tid, hvor der i Danmark er stadig flere, der ikke har noget kendskab til den kristne tro og kirke, er en genbesøgelse af, hvad mission er, mere aktuelt end nogensinde.

I folkekirken handler mission fx om at dele den kristne tro, traditioner og praksisformer med mennesker af mange slags, så folkekirken ikke overlader missionen til andre kirker og trossamfund og ideologiske foreninger.

Diakoni er livshjælp

Ofte kaldes diakoni kirkeligt socialt arbejde. Det har ét og kun ét sigte: At hjælpe mennesker, der har brug for hjælp på den ene eller den anden måde. Menneskers liv og velfærd kan være truet på utallige måder, og der er heldigvis ofte lige så mange måder, nøden kan afhjælpes på. Diakoni handler om at række ud og give mennesker en hånd, hvor de har brug for det. Lige siden de første menigheder

samlede ind til dem, der havde brug for hjælp, har kirken haft et diakonalt arbejde, der har forsøgt at række ud til alle mennesker i nød.

Det er naturligt, at vi først kommer i tanker om at hjælpe, når vi mærker nøden, fx ældre, der ikke længere kan komme i kirken på grund af helbredsproblemer. Hvad gør vi så? Måske starter vi en besøgstjeneste. Eller der kan være mennesker, der har brug for et mødested eller et måltid varmt mad? Så organiserer vi fælles middage og socialt samvær. Andre gange er nøden så omfattende, at vi ikke selv magter at afhjælpe den, og så må vi organisere os i forbund som fx Kirkens Korshær og Folkekirken Nødhjælp. Det er vigtigt at have blik for både forfulgte kristne og alle mennesker, der er ramt af nød, uanset tro og tilhørsforhold. Her har diakonien en særlig opgave fx at nå udsatte børn og unge, mennesker på flugt eller psykisk nødstedte. Næstekærlighedsbuddet kender ingen grænser, selv om der i praksis naturligvis må prioriteres. Der er nogle, der spærrer øjnene op, når også mennesker, der ikke er medlemmer af kirken, modtager julehjælp eller inviteres med til en sommerlejr for børn. Skal vi følge Jesu eksempel og hans egen fortælling om den barmhjertige samaritaner, så må kærligheden gælde alle slags mennesker. ■

Birgitte Graakjær Hjort
ph.d., center- og afdelingsleder
på Folkekirken Uddannelses-
og Videnscenter i Århus

Folks forventninger til folkekirken

Folk forventer sig noget godt af folkekirken

”Jeg er kommet meget i kirken, men jeg er ikke sikker på, at jeg definerer mig som troende”. Sådan udtalte statsminister Mette Frederiksen tidligere på året, da hun blev spurgt om sit forhold til folkekirken. Hun beskrev forholdet i positive vendinger. Og hun er viet i kirken for et par år siden. Som sådan er hun på mange måder et typisk folkekirkemedlem. Når hun bliver spurgt, har hun meget godt at sige om kirken. Når hun står over for livets store begivenheder, søger hun kirken. Men hun er usikker på, om hun identificerer sig med at være troende. Nye kirkeforskning peger på, at det er sådan, et typisk medlem ser ud.

Så når folk stemmer med fødderne, signalerer de, at folkekirken først og fremmest skal være et sted, vi kan søge, når der er noget stort vi skal fejre, eller når vi skal tage afsked med vores kære. Dernæst at kirkegården er et sted, vi gerne vil besøge, også selvom vi ikke skal til begravelse; at kulturelle arrangementer og gudstjenester er relevante osv.

Hvad forventer folk af folkekirken? De forventer først og fremmest noget godt. Ligesom statsministeren. Fra nyere undersøgelser ved vi, at befolkningen har en udpræget tillid til folkekirken og forestiller sig, at det, der kommer fra deres lokale sognekirke, er noget godt. Faktisk ligger folkekirken lige så højt på positive forventninger som de mest tillidsbaserede orga-

nisationer, vi har, nemlig Røde Kors og Ældre Sagen, som den brede befolkning også forventer sig noget godt fra. Så det første og vigtigste, der er at sige om befolkningens forventninger til folkekirken er, at forventningerne er positive. Befolkningen har noget godt at sige om folkekirken. De har tillid til folkekirken og venter sig noget godt fra den.

De konkrete forventninger til prioriteringer

Spørger vi folkekirken medlemmer om, hvad disse forventninger mere konkret indeholder, og hvad de mener, kirken skal prioritere, kommer diakonien ind på en førsteplads (86 %). Især medlemmer i tætbefolkede områ-

der forventer, at folkekirken skal prioritere samfundsorienterede og diakonale indsatser. I lyset af, at diakoni er en af de fire kerneopgaver i folkekirken, er der her tale om et match mellem befolkningens forventninger og folkekirken arbejde. Samtidig kan det siges at være en smule overraskende, at der i et velfærdssamfund som det danske er så stor en del af befolkningen,

som mener, det er en kirkelig opgave at tage sig af syge, gamle og udsatte. Det hører til sjældenheder, at danskerne er så enige om, at noget skal prioriteres, som tilfældet er her. Det er i sig selv værd at bemærke. Og det sender et kraftigt signal om, at diakoni ifølge befolkningen er en særdeles vigtig kerneopgave.

Næsten lige så stor en andel af medlemmerne (85 %) finder det vigtigt, at folkekirken vedligeholder kirkegården godt. Bag det høje tal kan der gemme sig en kærlighed til dem, vi har taget afsked med. Der kan også gemme sig et behov for at kunne gå en tur på kirkegården, som næsten halvdelen (46 %) af befolkningen gør brug af i løbet af et år, ud over til begravelse.

Men hvad med de øvrige kerneopgaver – gudstjenester, undervisning og mission? Hvad er forventningerne til dem? 74 % af medlemmerne finder det vigtigt, at folkekirken bevarer traditionerne. 56 % mener, folkekirken skal arbejde på at skabe nye gudstjenesteformer, mens 40 % har den holdning, at folkekirken skal organisere gudstjenester hver søndag i alle menigheder. Af svarene er det vanskeligt at udlede, hvorvidt ønsket om at holde gudstjenester i alle menigheder om søndagen skal tolkes som udtryk for, at folkekirken skal fortsætte sin nuværende praksis, eller om det er et ønske om, at der holdes gudstjenester i endnu flere kirker, end tilfældet er i dag, hvor der typisk i pastorater med en række kirker, kun holdes gudstjenester i et par af dem.

Mig bekendt er der ikke lavet undersøgelser af forventninger til under-

visningsdelen. Mission derimod er der kun 15 % af medlemmerne, der finder vigtigt at prioritere. Det har sandsynligvis noget med selve begrebet "mission" at gøre. For den selvsamme, adspurgte medlemskreds forventer, at kirken skal arrangere tilbud for børn og unge, holde kirkerne åbne osv. Men selve begrebet mission lider under negative konnotationer. Hvem har lyst til at blive missioneret for? Nej. Men at modtage tilbud fra kirkens side er noget helt andet.

Men ét er, hvad folk siger, de forventer af kirken. Noget andet er, hvad de gør i praksis. Nogle vil – med en vis ret – hævde, at det sidste er udtryk for, hvad folk for alvor tilskriver værdi. Så hvad kan vi udlede af folks forventninger til kirken, hvis vi antager, at de mere end noget andet stemmer med fødderne?

Når befolkningen stemmer med fødderne

"Medlemmerne stemmer med fødderne", lyder det fra fagforeninger i Danmark, fx når borgere melder sig ud. "De unge stemmer med fødderne", hedder det, når de vælger bestemte uddannelser til. Det er en talemåde, der typisk bliver brugt om personer,

Undersøgelser om folks forventninge

Folket og folkekirken 2022. Undersøgelse gennemført af Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter af Norstat

Poulsen, Jais; Trolle, Astrid Krabbe; Larsen, Maiken Friischman; Mortensen, Bjarke Schönwandt; Leth-Nissen, Karen Marie; Larsen, Tina Langholm; Glassock, Emma Helena: "Religiøsitet og forholdet til folkekirken 2020. Bog 1 – Kvantitative studier (2021)". Og Bog 2 – Kvalitative studier (2022). Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter.

Alle undersøgelser og udgivelser kan findes på www.fkuv.dk

Foto: Michael Rønne Rasmussen

"Ifølge FUV's undersøgelser finder næsten 85 % af medlemmerne det vigtigt, at folkekirken vedligeholder kirkegården godt. Bag det høje tal kan der gemme sig en kærlighed til dem, vi har taget afsked med. Der kan også gemme sig et behov for at kunne gå en tur på kirkegården, som næsten halvdelen (46 %) af befolkningen gør brug af i løbet af et år, ud over til begravelse," skriver Birgitte Graakjær Hjort.

der tager afstand fra noget, eller som viser deres tilvalg af noget. Når det gælder folkekirken, stemmer befolkningen også i høj grad med fødderne. Borgere viser igennem deres adfærd, hvordan de er en del af folkekirken, og hvad de ønsker at bruge den til. Og denne afstemning taler sit tydelige sprog: 77 % af den samlede befolkning – dvs. også ikke-medlemmerne – er i kontakt med folkekirken i løbet af et kalenderår. Først og fremmest til dåb, konfirmation, bryllup eller begravelse (56 %). Eller også til besøg på kirkegården ud over til begravelse (43 %), til koncerter, foredrag eller andre kulturelle arrangementer (22 %), søndagsgudstjeneste (14 %) eller andet. Så når folk stemmer med fødderne, signalerer de, at folkekirken først og fremmest skal være et sted, vi kan søge, når der er noget stort, vi skal fejre, eller når vi skal tage afsked med vores kære. Dernæst at kirkegården er et sted, vi gerne vil besøge, også selv om vi ikke skal til begravelse; at kulturelle arrangementer og gudstjenester er relevante osv.

Prioritering nødvendig blandt de mange muligheder

Og dermed er vi tilbage ved statsmini-

steren: Folk har noget godt at sige, når vi bliver spurgt om vores forhold til folkekirken. Vi søger den, når der er noget stort på spil i vores families liv. Og derudover vil vi gerne have kirken til at prioritere en række forskellige indsatser. Der er store forventninger til folkekirken. Det er til at blive stresset af bare ved tanken. Eller det er til at glædes over. For det er jo en tillidsrklæring af de helt store. Det kræver, at vi sammen foretager prioriteringer. Men grundlæggende er der mange, der vil misunde os at blive vist så stor en tillid.

Og måske skal de mange forventninger holdes op imod et af folkekirkens bekendelsesskrifters klare tale om, at kirken skal forkynde evangeliet og forvalte sakramenterne (Confessio Augustana artikel 7). Det gør ikke folks forventninger uinteressante. Men det giver mulighed for at sige, at vi først og fremmest skal forkynde evangeliet og forvalte sakramenterne. Og dernæst skal vi prioritere i de ressourcer, der er til overs. Og hvad er mere oplagt i den henseende end at tage afsæt i folks forventninger, så kirken i fremtiden er lige så relevant for folk, som den åbenlyst er i dag. ■

Foto: Rie Neuch

Rasmus Nøjgaard
sognepræst i Sct. Jakobs Kirke
på Østerbro i København

Evangeliet er kirkens kraftværk, og gudstjenesten vores ladestation

Alt, hvad vi som kirke gør, bør have sit udspring i evangeliet. Når vi overhovedet skal have en kirke og kan overveje, hvad kirkens kerneopgaver er, så er det alene, fordi Gud i sin søn Jesus Kristus har åbenbaret sig som verdens frelser. Kristus henvender sig til os i ord og gerning, og vi svarer hans kald på tilsvarende måde. Som kirke må vi først høre, hvad Kristus siger og vil med os, førend vi selv kan handle. Sådan mødte Jesus selv sine samtidige,

Forholdet mellem gudstjenesten og gerningen er også en spænding mellem det individuelle, det at vi hver især hører og forvandles af evangeliet, og det fælles, det at vi er en menighed, der bærer budskabet videre i ord og gerning i håb om at forvandle verden. Evangelisk kristendom og gudstjenestefejrning lukker aldrig om sig selv og sin egen form, men er dialogisk og åben og inviterer omverdenen indenfor.

standelse. Både i dåben og nadveren er Guds levende ord, evangeliet, tilstede, og det styrker os og giver os nyt liv, både enkeltvis og som fællesskab. I dåben møder Kristus os og gør os til ét med sig selv, og i nadveren samles vi alle i et og samme fællesskab i Kristus.

Evangeliets universalitet, dåbens og nadverens inklusivitet

Det er karakteristisk for en evangelisk forståelse af sakramenterne, at de ikke er eksklusive, men inklusive. Her adskiller vi os som kirkesamfund til andre, der fastholder en eksklusiv sakramental virkelighed. Vi har forladt en tanke om, at vi uden dåb, bod og nadverfællesskab er udenfor Kristi fællesskab. I stedet har vi pålagt os selv Jesus' ord om, at han ikke er kommet for at frelse hellige, men syndere. Han helbredte de syge, gjorde blinde seende, lamme gående, spedalske raske, gav de sultne mad og drikke, ligesom han trøstede den sørgende og gav den fortabte nyt håb. Evangeliets universalitet kalder os ud i verden for barmhjertigt at komme den nødlidende til hjælp.

Derfor udelukker dåben og nadveren ingen som helst, men dåb og nadver inviterer alle indenfor i et levende og universelt fællesskab. Det kommer tydeligst til udtryk ved, at vi praktiserer et åbent nadverfællesskab med åbne nadverborde. På evangelisk vis tager Kristus imod enhver, der trænger. Vi udøver ikke kirketugt, og vi afkræver ikke en særlig forberedelse med bod og renselse, vi inviteres ikke i kraft af vores hellighed, men fordi vi hver især er et

Gudstjenestens opgave er med andre ord at skabe rum for undervisningen, missionen og diakonien i et sakramentalt fællesskab med dåben og nadveren som tydeligste symboler på vores kristne identitet. Det skal give os mod og styrke til at undervise, missionere og yde nødhjælp, der hvor der er brug for det.

sådan talte han til dem, delte vilkår med dem, og han sendte dem enten hjem eller ud i verden, for at også de kunne udøve kærlighedens gerninger dér. At være kirke er at lade evangeliet lyde og bære kaldet ud i verden.

Det første fællesskab var gudstjenesten

Lige siden de første menigheder samledes, var evangeliet, prædikenen, bønnerne, salmerne og indsamlingen i centrum, og op gennem hele den kristne kirkes historie har der været en tæt sammenhæng mellem at høre Guds ord og selv lade ordet give genklang.

Dåben og nadveren forvandler

Den evangelisk lutherske kirke understreger forholdet mellem det personlige og det kollektive ved at fastholde kirkens to sakramenter, dåben og nadveren. Apostlenes første menigheder samledes omkring dåben og nadverens måltidsfællesskab. Som Grundtvig digter det: 'Fra badet til bordet, springer Guds-ordet'. Dåben og nadveren formidler præcist forholdet mellem det individuelle og det kollektive, når dåben som et forvandlingsritual gør hver enkelt af os til Guds børn, der samles omkring nadverens bordfællesskab der genfremkalder Jesus' liv, død og op-

Foto: Michael Rønne Rasmussen

"Dåben og nadveren bliver det tegn, vi kan leve på. Med påmindelse om dåbens og nadverens virkelige fællesskab får vi frimodighed til at gå ud i verden og udøve kærlighedens gerninger", skriver Rasmus Nøjgaard om folkekirkens sakramenter.

fejlbart menneske, der har brug for Guds nåde. Dåben kræver heller ikke barnets tilsagn og hellighed, for det er Gud der 'skænker syndernes forladelse ... han bevare din udgang og indgang fra nu og til evig tid'. Dåben og nadveren bliver med andre ord det tegn, vi kan leve på. Med påmindelse om dåbens og nadverens virkelige fællesskab får vi frimodighed til at gå ud i verden og udøve kærlighedens gerninger.

Gudstjenesten som sjælesorg og sendelse

Gudstjenesten har en særlig rolle at spille i det kristne liv, fordi den på en og samme tid giver ordet til Kristus, og lader hans ånd virke i os. Bøn og salmer samler og styrker os, så vi i bedste fald får sjælefred. Vi erfarer syndernes forladelse gennem nadveren,

og velsignelsen sender os styrket ud i verden i tillid til, at vi alle har berettigelse, plads og opgave i fællesskabet. Gudstjenesten etablerer et eget fællesskab, der er afgrænset af gudstjenestens forløb, liturgien, men det indre liv i gudstjenesten har også til opgave at sende os forvandet ud af kirken. Derfor rummer gudstjenesten også en kristelig undervisning, diakoniens omsorg for den nødlidende og missionens evne til at lade ordet rodfæste sig i tro. Alle kirkens kerneopgaver er på den måde allerede til stede i gudstjenesten og styrkes gennem dåben og nadveren ved både at lade os være individuelt til stede samtidig med, at vi får del i et evigt fællesskab.

Når vi bygger kirke

Gudstjenestens opgave er med andre

ord at skabe rum for undervisningen, missionen og diakonien i et sakramentalt fællesskab med dåben og nadveren som tydeligste symboler på vores kristne identitet. Det skal give os mod og styrke til at undervise, missionere og yde nødhjælp, der hvor der er brug for det. Det er ikke overraskende, at der hvor nye menigheder skyder op, og der hvor nye boligkvarterer etableres, her er det første, vi som kirke gør, at samles til gudstjeneste dér, hvor vi kan få plads. Vi mærker intuitivt et behov for at lade Guds ord lyde på stedet og her række dåben og nadveren videre. Først derefter bygger vi kirke, og når der er menighed, samles vi om de øvrige vigtige og nødvendige opgaver. Men der hvor vi for længst har bygget kirke, og gudstjenesten lever, kan vi til gengæld med god grund fokusere på diakonien, missionen og undervisningen. Det ligger indbygget i gudstjenestens selvforståelse, at den sender os ud i verden for her at plante de træer, der skal bære fremtidens gode frugter.

Vævet sammen i gudstjenesten

Folkekirkens fire kerneopgaver, gudstjenesten, undervisningen, diakonien og missionen er hver for sig væsentlige og vigtige, men de er allerede vævet sammen i gudstjenestens indre forløb, og de har her en fælles grund at stå på. Det betyder også, at de hver for sig kan leve sit eget driftige og meningsfulde liv, men det kirkelige fællesskab vinder identitet ved at vide og erfare, at vi har et fælles åndedræt. Gudstjenesten er vores fælles udgangspunkt for en evangelisk samtale om vores fælles samvirke.

Form og udtryk er æstetiske former, der hver for sig formidler evangeliet, og derfor kan gudstjenesten og dens salmer, bønner og hele liturgiernes forløb godt variere og finde sit eget udtryk afhængigt af tid og sted. Det samme gælder undervisning, mission og diakoni, der hver for sig må afgøres af dets 'tid' og 'sted', de lokale ressourcer og muligheder for samvirke. Som kirke er det afgørende fremfor alt, at vi evner at formidle evangeliet, vække troen på syndernes forladelse, styrke kærlighedens fællesskab og sikre håbet for en fælles fremtid. ■

Nils Holger Petersen
lektor emeritus i Kirkehistorie
ved Københavns Universitet

Musikkens funktion i folkekirken?

Gudstjenestens musik

Der er lang tradition for at forme gudstjenester musikalsk. Skønt vi ved meget lidt om de tidlige kristnes gudstjenester, fremgår det af f.eks. Paulus' Første Brev til Korintherne, at der blev sunget hymner ved de troendes sammenkomster. Siden slutningen af 800-tallet viser utallige gudstjenestemanuskripter med musikalsk notation, at omtrent alt i middelalderens gudstjenester blev sunget eller i hvert fald reciteret (som vi kender det fra de relativt få præster i dag, der messer). Noget blev sunget på melodier med lange toneranker på enkeltstavelser, såkaldte melismer. Der er altså en meget lang tradition for omfattende musikalsk udfoldelse ved gudstjenester.

Det er ikke i sig selv en begrundelse for musikkens funktion ved gudstjenesten nu. Det er lige så vigtigt at gøre sig klart, at forudsætningerne i dag er anderledes. Dengang var kirken primus motor i at udvikle musik, og i samtiden, i hvert fald blandt gejstlige, blev gudstjenestens sange (og der var kun sang) opfattet som udtryk for menighedens deltagelse i en åben forbindelse mellem himmel og jord, hvor de repræsenterede englens sang, som mennesker på jorden kunne deltage i.

I folkekirken er den grundlæggende tanke, at salmesangen (ord og musik) udtrykker menighedens deltagelse i den dialog mellem Gud og mennesker, som gudstjenesten udgør. Ingen vil i dag driste sig til at tænke musikken som guddommeligt autoriseret, den er udtryk for vores menneskelige deltagelse.

Men mennesker, også bare i Danmark, føler sig ikke altid hjemme i en fælles musikalsk verden. Derfor rejser der ofte spørgsmål om den musikalske stil ved kirkens gudstjenester, og der er foretaget mange forsøg på at lade forskellige typer af gudstjenester, tilpasset forskellige målgrupper af befolkningen, få forskellige typer af musik. Det drejer sig om at få gudstjenester til at appellere til ikke mindst yngre menneskers som hovedregel noget anden

At finde frem til gode, ægte eller autentiske musikalske udtryk i en gudstjeneste er på mange måder en opgave, der kan ligne prædikantens. Denne skal ikke vise sig selv og sin originalitet frem, men formidle kristendom i en konkret situation. I en gudstjeneste gælder det en bestemt tekst og dermed en bestemt side af kristendommen, der skal sættes ind i en nutidig sammenhæng, for at formidlingen kan blive frugtbar. Kristen-

At finde frem til gode, ægte eller autentiske musikalske udtryk i en gudstjeneste er på mange måder en opgave, der kan ligne prædikantens. Denne skal ikke vise sig selv og sin originalitet frem, men formidle kristendom i en konkret situation. I en gudstjeneste gælder det en bestemt tekst og dermed en bestemt side af kristendommen, der skal sættes ind i en nutidig sammenhæng, for at formidlingen kan blive frugtbar.

musiksmag end den, der gennemgængende præger folkekirkens gudstjenester og salmesang. Efter min mening kan man ikke teologisk hævde, at én bestemt type musik er den rigtige gudstjenestemusik; omvendt rummer traditionen, der i århundreder har bundet musikalske udtryk tæt sammen med erfaringer i kirkerummet, umistelige udtryk, og den har naturligvis og tydeligvis selv udviklet og ændret sig undervejs.

dom er ikke bare et sæt læresætninger, upåvirkede af tid og sted. Kristendom må, lige som i sin tid Jesus, inkarneres, dvs. blive til på ny i den samtid, den forkyndes ind i. På tilsvarende måde må den konkrete musikalske udfoldelse i en gudstjeneste bero på en forståelse af gudstjenesten og musikkens rolle i den, men derudover også på, hvad det er for en verden og en situation, gudstjenesten holdes i. Den må blive til som guds-

tjenestemusik i og for den tid, den foregår i. Hverken præstens prædiken eller musikken må opleves som et museum, hvor noget opføres blot som det "altid" er blevet gjort. Men omvendt må de heller ikke opleves som selvbevidste forsøg på at lancere noget nyt, smart, populært eller særlig genialt. Det handler om noget så gammeldags som ydmyghed over for opgaven, at gøre gudstjenesten relevant for deltagerne, som formidling af det, gudstjenesten har som sin opgave at formidle: en forbindelse mellem os og det dybe grundlag for vores tilværelse, som blev afdækket gennem Jesu liv, død og opstandelse, og som hele tiden må gennemlyses og udtrykkes på måder, der her og nu fremstår som autentiske.

Hvad kan og skal musikken ved en gudstjeneste?

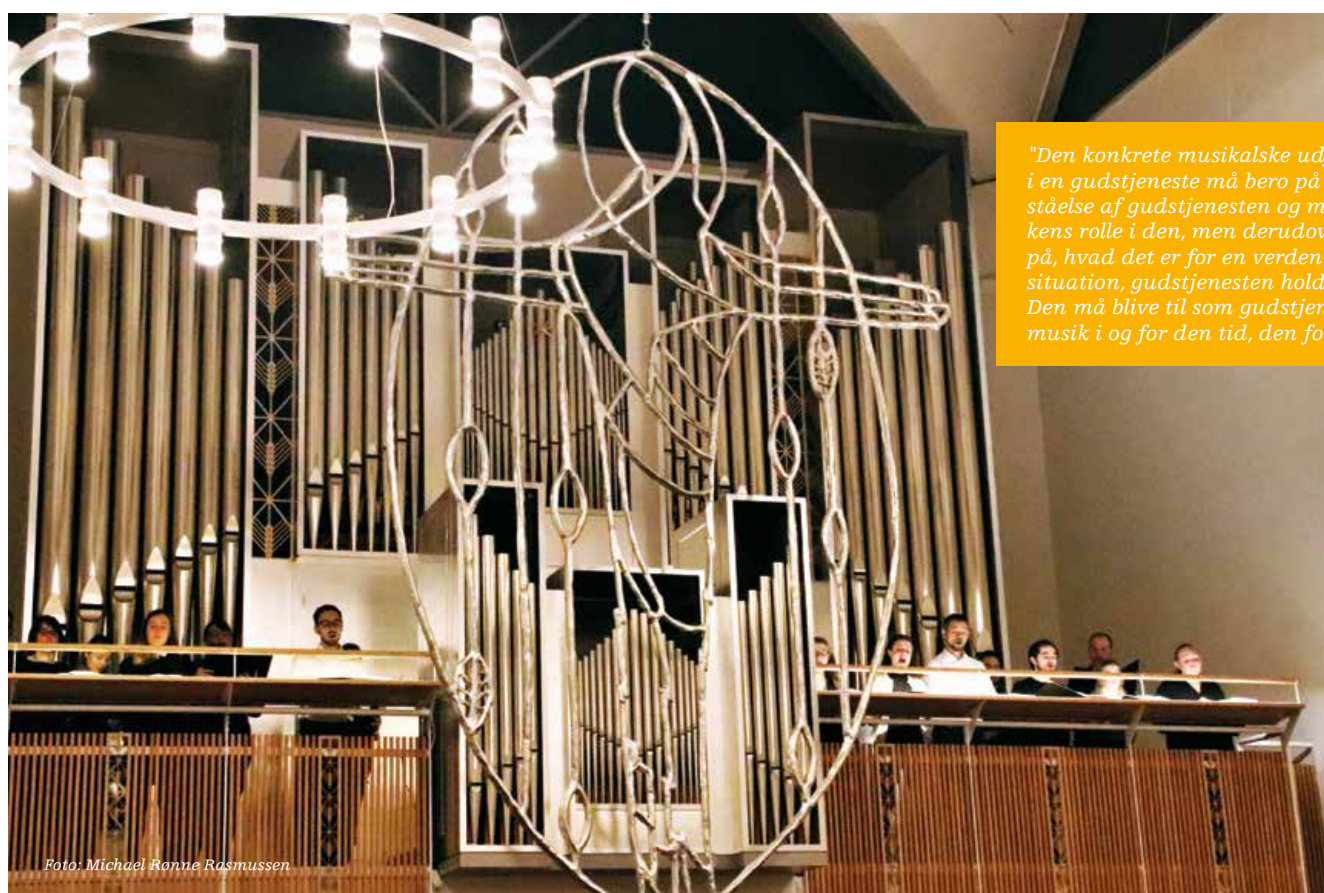
Musik kan i almindelighed ikke selv forkynde. Den kan måske i nogle tilfælde og for nogle gøre det gennem (kulturelt betingede) associationer; det er en af traditionens styrker. Og musikken kan i mange tilfælde understøtte ords forkyndelse gennem sin vægtlægning af ordene og de følelser, den kan appellere til, når den f.eks. tonesætter bibelske eller andre poetiske tekster, der udlægger kristendom, således også i salmesangen.

I gudstjenestens sammenhæng er musikkens primære opgave dog at

stemme sindet til gudstjenestens møde mellem mennesket og Guds Rige. Men mens vi ofte tænker på stemning som en lidt passiv følelsesmæssig tilstand, så drejer det sig snarere om musikkens evne til at åbne for det ukendte, det ufattelige, det der bringer ny mening og forståelse. Alle skal kunne synge med i salmesangen. Det er dens styrke og understreger gudstjenestens fællesskab. Men det er også dens begrænsning, når det gælder at stemme sindet til mødet med det, der er større end os selv. Derfor er det vigtigt med musik ud over salmesangen. Det har vi som regel i præludium, postludium og korsang undervejs. Men der kan tænkes og arbejdes med flere muligheder. Jeg vil pege på to vigtige, ofte oversete musikalske fænomener i sammenhængen: klokkringning og stilhed. Det engelske ord soundscape dækker hele den lydige side af et fænomen eller begivenhed, f.eks. de samlede lyde omkring en, når man vågner om morgenen. Gudstjenesten har sit soundscape, og det involverer også klokkringning, som uden tvivl gennem sine lange historiske associationer er med til at definere kirkens soundscape. Det omfatter også stilhed undervejs. Det er en musikalsk-teologisk opgave at arbejde med både stilhed og musik på steder i gudstjenesten, hvor der kan være, men ikke nødvendigvis skal være musik, som f.eks. under nadveren.

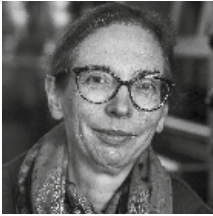
Kirkekoncerten som folkekirkeligt fænomen

Kirkekoncerten er et moderne fænomen og hænger sammen med, at musik fra gudstjenesten gradvist (særligt omkring 1800) blev frigjort fra sin oprindelige sammenhæng og kunne opleves uafhængigt af denne. Efterhånden blev musikalske begivenheder uden for gudstjenesterne accepteret i kirken, og i dag er det almindeligt, at en kirke tilbyder kirkekoncerter. De kan ses som et kulturelt tilbud på linje med foredrag og andre kirkelige arrangementer med det formål at skabe kontakt også til mennesker, der ikke umiddelbart føler sig hjemme i gudstjenestelivet, eller som tilhører andre kirkesamfund eller endda andre religioner. Kirkekoncerter peger på en skat af musik, der er blevet til gennem århundrederne og op til vor egen tid (i forskellige stilarter), og hvoraf kun ganske lidt kan passe ind i en moderne dansk gudstjenestesammenhæng. Nogle koncerter, ikke mindst i perioderne op mod jul og påske, kan have omtrent gudstjenstlig karakter, som når man opfører et stort passionsværk (af f.eks. J.S. Bach) eller et oratorium, hvor værket i sig selv udgør et (i hvert fald historisk) eksempel på forkyndelse gennem ord og toner. Med andre ord kan kirkekoncerter i alt fungere i et spektrum, der dækker op til tre af folkekirkens kerneområder: gudstjeneste, mission og diakoni. ■

"Den konkrete musikalske udfoldelse i en gudstjeneste må bero på en forståelse af gudstjenesten og musikkens rolle i den, men derudover også på, hvad det er for en verden og en situation, gudstjenesten holdes i. Den må blive til som gudstjenestemusik i og for den tid, den foregår i."

Bine Bryndorf
domorganist ved Roskilde Domkirke

Korskolearbejdet i Roskilde Domkirke

Roskilde Domkirke har i alt syv kor tilknyttet, der alle udfylder en helt særlig rolle i domkirkens musikalske liv. Domkirkens børne- og ungdomskor er en del af Roskilde Domkirkes Korscole, som er fælles ramme for talentfulde og sangglade børn og unge, der vil dyrke sang på et fagligt højt niveau, udtrykke sig gennem deres stemme og indgå i et fællesskab med andre.

Sådan hedder det på domkirkens hjemmeside, og dermed sættes ord på en lang tradition for korsang i alle generationer i domkirken. I november 2022 er der tilknyttet i alt 150 børn og unge til korskolen, som består af Spirekor, Børnekor, Juniorkor, Pigekor og Drengkor. Dertil kommer sangerne i Herrekoret (de voksne mænd i Drengkoret), i Domkoret (12 sangere som medvirker fast ved højmesser) og i det frivillige Voksenkor. Tæller man disse sangere med, kommer vi op på over 200 sangere, som medvirker ved domkirkens gudstjenester og ved koncerter året rundt. Og i den anden ende af spektret tilbydes babysalmesang til de helt små og deres forældre.

Det synes helt naturligt, at tro og musik, forkyndelse og sang hører sammen. Vores kirkefader Martin Luther lagde stor vægt på musikkens betydning og på sangens rolle både i gudstjenesten og i det rent pædagogiske, i den kristne opdragelse og dannelse. I dag kan den betydning ikke overvurderes. Undervisning og dannelse i tro og kristendom finder (næsten) ikke sted i skolen, det er overladt til kirken. Og her spiller korene en væsentlig rolle.

Gudstjenesten

Den danske gudstjeneste kan næppe tænkes uden salmesang, "folkekirkens stærkeste kommunikationsform", som

det siges i artiklen på side 4-5. I mange kirker understøttes salmesangen af en, to eller fire sangere. Men i et så stort rum som Roskilde Domkirke er det åbenlyst, at flere stemmer løfter bedre sammen. Der er derfor altid mindst tolv sangere samlet til en højmesse. Her udgør de en aktiv og inspirerende del af menigheden ved at understøtte salmesangen og de mange

mellem Gud og mennesker, som udgør kernen i enhver gudstjeneste.

Undervisning

Kirken skal række evangelium og kirkeligt fællesskab videre. Det er en opgave, vi får allerede i Det nye Testamente, i dåbsbefalingen. For år tilbage lå en betydelig del af den kirkelige undervisning i folkeskolen. Men un-

Vores kirkefader Martin Luther lagde stor vægt på musikkens betydning og på sangens rolle både i gudstjenesten og i det rent pædagogiske, i den kristne opdragelse og dannelse. I dag kan den betydning ikke overvurderes. Undervisning og dannelse i tro og kristendom finder (næsten) ikke sted i skolen, det er overladt til kirken. Og her spiller korene en væsentlig rolle.

svar mellem præst og menighed. Desuden løfter de gudstjenestens musikalske indhold med deres bidrag i form af kormusik til start og/eller undervejs i gudstjenesten. At synge og lovprise er et opdrag, vi har fået fra Gud; det er en altafgørende del af den danske gudstjeneste. Og menighedens korsang og korenes sang er et helt nødvendigt fælles anliggende i den dialog

dervisningen i kristendom i den danske grundskole i dag er sporadisk – ligesom undervisningen i musik er det. Mange børn kender lidt eller intet til Bibelen og kun ganske lidt til kirke eller gudstjeneste. Her udgør børne- og ungdomskorarbejdet en hjørnestein inden for den kirkelige undervisning. Gennem korene får børnene en fortrolighed med kirken og dens gudstjeneste.

Mange børn kender lidt eller intet til Bibelen og kun ganske lidt til kirke eller gudstjeneste. Her udgør børne- og ungdomskorarbejdet en hjørnesteen inden for den kirkelige undervisning. Gennem korene får børnene en fortrolighed med kirken og dens gudstjenester.

ster. De lærer salmer og menigheds-svar, de lærer kirkeåret at kende, og de hører bibelttekster og udlægninger af teksterne. De synger noget af den bedste poesi, som findes, og bliver fortrolige med hele kirkens lære. De oplever at have en vigtig og aktiv rolle i gudstjenesten og at være del af en menighed. Den fortrolighed og oplæring finder sted i de vigtigste år for deres personlige udvikling og dannelse. Og de kan blive i korene i mange år, fra deres barneår til de tidlige voksenalder. Mange får et fællesskab, som følger dem resten af livet. "Den fortrolighed man får med gudstjenesten og med salmesang og digte er med til, at man føler sig hjemme i kirken", siger Marianne Christiansen om folkekirkens korvirksomhed i et interview til Amatørernes Kunst & Kultur Samråd og sætter dermed ord på den udvikling og dannelse, der helt naturligt sker i folkekirkens korfællesskaber og i korsangen.

Mission

Nok så vigtigt er det, at korenes virke og optræden trækker rigtig mange andre med i kirke, med til gudstjeneste, med til koncert, med til fællessang, med til aktiviteter i kirken. Det er familie, venner, naboer, bekendte, kollegaer, klassekammerater. Disse "kormenigheder" har samme berettigelse som alle andre menighedsgrup-

peringer i folkekirken, og de er ligesom dem – i hvert fald i byerne – ofte uden sognegrænser. Mange danskere ved ikke, hvilket sogn de tilhører. De går til gudstjeneste, hvor de gerne vil, og til arrangementer, hvor de har lyst. Og vi spørger heldigvis ikke ind til noget "sognebevis" i døren! Mission rækker ud, sangen favner alle, og mange kommer til kirken, som ikke ellers ville have fundet ind ad døren.

I Roskilde Domkirke med sine over 200 tilknyttede sangere vil jeg tro, at korene trækker omkring 2000 mennesker i kirke, hvis ikke flere. Og det er til alt fra højmesse, 17-gudstjeneste, familiegudstjeneste, dåbstræf, aftensang, natkirke, meditationsgudstjeneste, andagter og ordinationer til loppe-marked, sommersang i Konventgården og drop-in-fællessang.

Diakoni

Kirkens sociale arbejde er ikke et egentligt formål i korarbejdet. Men det er åbenlyst, at korsang, der hos os er gratis for deltagerne, ikke udelukker nogen, men tværtimod favner bredt og inddrager alle, som kan synge, ligegyldigt hvilken social baggrund de end kommer fra. Derfor er det også vigtigt at fastholde, at det er gratis at synge i kirkelige børnekore. Der kan være honorering tilknyttet for at vise, at det er en langvarig indsats, som udgør et egentlig uddannelsesforløb.

Og man lønnes efter uddannelsesniveau, efterhånden som man bliver dygtigere og får mere erfaring. Korledere fra Roskilde Domkirke besøger hvert år alle domsognets skoler i samarbejde med sangcenteret "Roskilde Synger" og med musikvejledere fra de lokale kommuneskoler. I fællesskab synger de med alle børn på 3. classes niveau, hører dem synge hver for sig og tilbyder dem pladser i musikskolerne og domkirkens kor. Mange børn, som måske ikke passer ind i andre fritidstilbud, bliver glade for kor, et fællesskab som er uden konkurrence og uden mange af de krav, som børnene møder andre steder.

Sangens kraft

Biskop Marianne Christiansen siger et andet sted i interviewet: "Er der et sted, der giver noget videre, som virkelig betyder noget for hele mennesket, både din krop og din sjæl og din begavelse, så er det korbevægelsen." Sangens kraft er væsentlig for vores identitet og i særdeleshed for vores tro og vores gudstjeneste. "Den som synger, beder dobbelt", hedder det også hos Martin Luther. Derfor kunne man også formulere beskrivelsen af Roskilde Domkirkes Korskole på en anden måde end hjemmesidens: Roskilde Domkirkes Korskole uddanner fremtidens myndige menighed. ■

Suzette Schurmann Munksgaard

projektleder på CUR, Center for
Ungdomsstudier og efterskolelærer
på Midtsjællands Efterskole

Konfirmationsarbejde – hvad er det folkekirken kan?

Folkekirken konfirmandarbejde kan meget mere end at bidrage til folkekirkenes fire kerneopgaver: gudstjeneste, undervisning, mission og diakoni. Set fra et konfirmandperspektiv, kan konfirmandarbejdet bidrage med væsentlige elementer til konfirmanders trivsel, fællesskab, religiøse dannelse og være med til at skabe et 'frirum' i en presset ungdomsvirkelighed.

CUR, Center for Ungdomsstudier, har siden 2007 foretaget konfirmandundersøgelser med fokus på konfirmanders perspektiver på folkekirkenes konfirmandarbejde. De forrige undersøgelser viser, at for konfirmander er der mere på spil end blot forberedelsen til en fest, og at der efterspørges rum for refleksion. Den nyeste undersøgelse (2022) viser, at konfirmandarbejdet kan sætte meget mere i spil end blot gudstjeneste og undervisning. Som i de tidligere undersøgelser understreges, at størstedelen af konfirmanderne (87%) deltager, fordi det er deres eget valg, og over halvdelen deltager i et konfirmandforløb for at blive afklaret om, hvad de tror på og for at lære noget om kristendom. Som noget nyt viser undersøgelsen, at konfirmandarbejde kan bidrage med helt andre og væsentlige elementer, der har betydning i en ungdomsvirkelighed.

Konfirmander skal selv træffe mange valg – og det efterlader dem lidt på Herrens mark

Som ung i dag skal man tage stilling til mange valg: valg i hverdagslivet med venner og forældre, valg i forhold til uddannelse og ungdomsliv, valg i forhold til sociale medier og den virtuelle verden. Størstedelen af unge står alene med disse valg, fordi mange voksne ikke længere vil træffe beslutninger på deres børns vegne. Det efterlader børn og unge lidt på Herrens mark. Hvad skal man vælge ud fra? Hvilke 'vejvisere' skal man navigere efter? En 7. kl.

konfirmandpige forklarer det på denne måde: "Begge mine forældre er ateister og går ikke i kirke, og jeg var meget i tvivl, om jeg skulle konfirmeres, og er måske stadig lidt i tvivl, fordi jeg er ikke vokset op med Gud, dåb eller religion. Mine forældre siger, det er mit eget valg. Men jeg vil godt lære om det og vide, hvad det er, jeg siger nej til, hvis jeg siger nej."

Denne konfirmandpige oplever selv at skulle træffe de religiøse beslutninger, fordi hendes forældre – som så mange andre forældre – ikke vil træffe beslutninger fx om dåb og konfirmation. Hun fortæller, at for hende er konfirmandforløbet et sted, hvor hun kan afklare sig, og at præsten er opmærksom på, at hun er i tvivl og tager hende seriøst. Hun giver udtryk for, at kristendommens fortællinger også kan bruges i forhold til det at være ung og skulle vælge.

"Jeg vil godt høre historierne, for jeg synes, man kommer dybere ind i sig selv og lærer sig selv bedre at kende. Fx de bibelfortællinger man hører, så lærer man mere om sig selv og ikke kun om kristendom og Gud. Nogle af dem er lidt gammeldags og sexistiske, og så får jeg det sådan lidt arhhh.. men andre har en god pointe, som man kan bruge, når man selv skal vælge."

Som denne konfirmand påpeger, så rummer konfirmandarbejdet både en mulighed for, at konfirmander kan afklare sig i forhold til tro og kristendom, men kan også være en mulighed for at styrke konfirmanders indre

kompas i et hverdagsliv fyldt med valg. Det stiller følgende udfordringer:

- Hvordan inviteres unge (som oftest i 6. klasse) til konfirmandforløb? – med særligt fokus på de konfirmander, der står alene med deres valg, og de konfirmander, som er i tvivl om deres valg?
- Hvordan kan konfirmandarbejde være med til at styrke unges indre kompas i et ungdomsliv med mange valg?
- Hvordan kommunikeres konfirmandarbejdet som et betydningsfuldt, religiøst dannelsesforløb, der bl.a. er med til at styrke unges indre kompas og afklare dem i, hvem de er, og hvad de tror på?

Sammen hver for sig – eller sammen sammen

Unge samværsformer er rykket fra de fysiske rum til de virtuelle rum. Man går hjem fra skole og er sammen, hver for sig, forstået som at man fortrinsvis er sammen på de sociale medier eller i gaming-grupper. Samværet er præget af mere kommunikation og mindre samvær, af mere alenehed og markant mere ufrivillig ensomhed (Haugegaard 2020). CUR's undersøgelse viser, at for 92% af konfirmanderne er en god stemning og fællesskab vigtigt for at deltage i et konfirmandforløb.

En gruppe 7. kl. konfirmander forklarer, hvilken betydning konfirmandforløbet har for samværet.

– "Vi har fået et rigtig godt fællesskab – hele årgangen! – især da vi sov

sammen i kirken. Det hjalp virkelig på at lære hinanden at kende, også dem i den nye klasse. Det betyder noget, at man børster tænder og ser hinanden i pyjamas i kirken”.

– ”Vi mødes jo her sammen efter skole. Det er hyggeligt, at vi kan gå til det sammen og hygge os. Det er en god undskyldning for at være sammen sammen. Da vi var yngre og gik i 4.5. klasse, var vi sammen i klubben. Det gør vi ikke mere. Nu går man bare hjem hver for sig eller til fodbold”.

– ”Her kan vi være sammen på en anderledes måde end i skolen. Her kan man heller ikke være uvenner. Når vi hører de der fortællinger i Bibelen om tilgivelse, så kan man godt bruge det i vores hverdag, når vi er uvenner. Så bliver man nødt til at gå hen og sige undskyld”.

For disse konfirmander skaber konfirmandarbejdet rum for anderledes samværsformer end dem, de selv kan skabe i deres hverdagsliv. De får mulighed for at være fysisk sammen og

Foto: Michael Rønne Rasmussen

oplevelse hinanden på nye måder. Endvidere tyder det på, at konfirmandarbejdet kan sætte kristendommens fortællinger i spil som etiske, relationelle pejlemærker og dermed være med til at styrke unges indbyrdes relationer. Det stiller følgende udfordringer:

- Hvordan kan konfirmandarbejde skabe gode, anderledes rammer omkring unges samvær og styrke deres relationer?
- Hvordan kommunikerer konfirmandforløbet som en unik, social samværs mulighed for unge?

Konfirmandarbejde – et helt særligt frirum

I en ungdomstid præget af præstations- og perfektionskultur med krav om altid at præstere godt og præsentere sig godt, er ’jagten på frirum’ af særlig betydning for unge. Frirum forstås som et selvvalgt sted, hvor man kan være sig selv uden at være reguleret af fagbeskrivelser, karakterer og præstationskrav (Haugegaard 2020). Konfirmandundersøgelsen viser, at 74% af konfirmanderne mener, det er vigtigt, at konfirmandforløbet er et frirum. En gruppe 7.kl. konfirmander forklarer, hvordan det at gå til præst opleves som et særligt frirum.

– ”Der er ikke et pres, når man går til præst. Vi får ikke karakterer, og det er rart, fordi vi lærer bare for at forstå det, forstå det for os selv”.

– ”Det bliver også sjovere og hyggeligere at lære, når vi ikke bliver presset. Der er jo ingen, der tvinger os til at være her, når det er vores eget valg.

Konfirmandarbejdet skaber rum for konfirmanderne for anderledes samværsformer end dem, de selv kan skabe i deres hverdagsliv. De får mulighed for at være fysisk sammen og opleve hinanden på nye måder. Endvidere tyder det på, at konfirmandarbejdet kan sætte kristendommens fortællinger i spil som etiske, relationelle pejlemærker og dermed være med til at styrke unges indbyrdes relationer.

Præsten presser os ikke. Han er opmærksom på, at vi bare kan være os selv”.

– ”Det føles lidt som om, der er plads til fejl her i kirken. Det er okay at fejle. Der er ikke noget pres på, at du skal svare rigtigt ligesom i matematik. Vi får ikke skæld ud, hvis vi svarer forkert. Her er det mere åbne spørgsmål, som vi kan tænke frit over sammen”.

Disse konfirmander fortæller meget præcist, hvordan de oplever konfirmandarbejdet som et særligt frirum, noget som folkekirken måske ikke selv er opmærksom på. Det stiller følgende udfordringer:

- Hvordan kan konfirmandarbejde synliggøres som et frirum i en presset ungdomskultur?
- Hvordan kommunikerer konfirmandarbejdet til både præster, forældre og konfirmander som et betydningsfuldt frirum?

Konfirmandarbejde kan altså meget mere end bare at være en kirkelig kerneopgave. Ved at være bevidst om konfirmanders ungdomsvirkelighed kan konfirmandarbejde være af betydning for konfirmanders trivsel, fællesskab, religiøse dannelse og ikke mindst være et helt, særligt frirum. ■

Artiklen bygger på CUR's seneste ungdomsundersøgelse *Jagten på Frirum* (Haugegaard, 2020) og på CUR's nyeste konfirmandundersøgelse (*Bugge og Munksgaard, 2022*)

Jagten på Frirum, – perspektiver på unge, hverdagsliv og fællesskaber af Simon Haugegaard og Søren Østergaard

Denne bog søger at nærme sig en forståelse af, hvilken betydning de ændrede rammevilkår har for unges søgen efter at finde svar på de universelle ungdomsspørgsmål:

’Hvem er jeg? Hvad skal jeg? Hvem skal jeg det sammen med?’ I hvilket omfang bidrager fritidsarenaen med svar? Bliver man bliver til nogen, mens man går til noget... Kan den siges af være en del af unges jagt på frirum?

Udgivet af
Ungdomsanalyse.nu

Henrik Thorngaard
direktør for Folkekirkens
Hus i Aalborg Stift

Fra Nationalbank til Nordjyllands kraftcenter for kirke og kultur

Et kraftcenter for udviklingen af Folkekirken i Aalborg Stift – og et folkeligt og kirkeligt mødested på Torvet midt i Aalborg – det var visionerne, da den gamle Nationalbank i Aalborg blev erhvervet i efteråret 2014.

Folkekirkens Hus – som den gamle bank blev døbt – skulle iflg. daværende biskop Henning Toft Bro være et helt særligt sted, der kunne blive et kraftcenter for kirke og kultur i hele Aalborg Stift.

Visionsplanen for huset er for omfangsrig at komme ind på her, men to væsentlige punkter for driften af huset har været – og er stadig – at:

- Tærsklen er lav, og der er højt til loftet. Alle, der har lyst til at opleve livet i al dets mangfoldighed, er velkomne, og man kommer og forlader huset på egne præmisser. Forhåbentlig fyldt op med nye indfaldsvinkler – nye oplevelser og nye indsigter.
- I Folkekirkens Hus vil vi gerne holde mange menneskers liv i vores hænder, og vi vil, efter bedste evne, forsøge at give dem noget med på deres videre vej gennem livet. Inspirationen er fra K.E. Løgstrup, der i "Den etiske fordring" siger: "At den enkelte aldrig har med et andet menneske at gøre, uden at han eller hun holder noget af dets liv i sin hånd".

Et moderne, eksperimenterende og mangfoldigt "forsamlingshus" var sat i verden, og siden da har over 1/2 mio. mennesker været på besøg i Folkekirkens Hus. De kommer til foredrag, koncerter, landemode, sangaftener, stiftsarrangementer, salon-aftener, konfirmandundervisning, teologisk voksenundervisning, fællesspisning og meget, meget mere. Men hvorfor kommer de?

Fordi ALT, hvad der foregår i Folkekirkens Hus, peger mod det menne-

skeliv, som vi alle skal leve. I kærlighed, i glæde, i sorg, i begejstring, i tvivl, i håb, i fællesskab, i ensomhed og i visheden om, at vi en dag skal dø.

Værdier spiller en stor rolle

Værdier spiller en stor rolle i Folkekirkens Hus. Vi har alle værdier med os i livet. De er rundet af mange forskellige ting: forældre, skole, lærere, kammerater, kæresten, koner, mænd, præster, arbejdsplads osv. osv. Gennem hele livet bliver vi påvirket af – og udsat for – værdier, som efterhånden er blevet en del af os som mennesker. En del af den måde, vi agerer på.

Derfor er det vigtigt, vi taler om dem. Hvilke værdier har vi – og hvorfor? Det giver anledning til gode diskussioner, men det giver også anledning til, at vi husker på, at værdier ikke altid behøver diskuteres. Nogle skal bare opleves og tages med som ting, der i sig selv har værdi. Noget, der beriger os og sætter vores liv i perspektiv.

Uanset om vi er kristne, muslimer, katolikker, jøder, ateister eller noget helt andet, sætter vi hver dag værdier i spil. Mange værdier er såmænd de samme, uanset hvor vi kommer fra i det religiøse eller kulturelle spektrum, men der er også forskelle. Det oplever vi hver eneste dag, og derfor er det vigtigt, at vi får snakket om, hvordan vi bedst muligt lever med hinandens forskelligheder i en dagligdag, som bliver – uanset om vi kan lide det eller ej – mere og mere multikulturel – og religiøs.

N.F.S. Grundtvig mente, at mennesker skal oplyses om deres eget liv og dets baggrund, så de kan deltage som myndige borgere og leve et fuldt oplyst liv. Det folkeoplysende element spiller en stor rolle i Folkekirkens Hus, og vi vedkender os vores kulturelle og religiøse ophav, men Grundtvig sagde også: "Menneske først, kristen saa" og dermed understregede han det universelle ved at være menneske. Alle mennesker er skabt af Gud. De er skabt i hans billede og ubetinget elsket. At være menneske er guddommeligt uanset hvilken religion, tro eller ikke-tro, man tilslutter sig.

Et kraftcenter for hele stiftet

Folkekirkens Hus som kraftcenter for hele Aalborg Stift var en meget ambitiøs tanke. Ikke desto mindre har vi – med forskellige tiltag – hele tiden prøvet på at holde os det for øje. For Folkekirkens Hus skal være hele stiftets hus, og det er det også blevet. Menigheder og menighedsråd fra hele stiftet bruger huset til mødeaktiviteter af forskellig slags, og mange forskellige projekter i huset henvender sig til f.eks. sognenes konfirmander, menighedsråd og øvrige personale.

Som alle andre i øvrigt bruger Folkekirkens Hus. Vi har nemlig fra begyndelsen tænkt huset som en fantastisk mulighed for at samarbejde med hele det samfund, der omgiver os. Og sådan er det blevet. I dag har vi et fantastisk samarbejde med bl.a. FOF, FOKUS Aalborg, AOF, SIND, Aalborg Universitet, Aalborg Kommune og mange,

mange flere. Organisationer og institutioner, der helt bogstaveligt bruger huset til arrangementer – i samarbejde med Folkekirkens Hus.

Seneste skud på den stamme bliver en stor satsning i efteråret 2023, hvor vi søsætter en festival, der skal markere Aalborgs overgang fra industri til videns- og kulturby – med fokus på hjernen.

Coronaen forårsagede nye muligheder

Alt har dog ikke være fryd og gammen i de 8 år, Folkekirkens Hus har eksisteret. Coronaen ramte hårdt. Som alle andre steder blev alt lukket ned, og vi måtte i stedet forsøge at bruge perioden på en yderligere fremtidssikring af huset. "Når bjerget ikke kunne komme til Muhammed, måtte Muhammed komme til bjerget". Sagt på en anden måde: Når vi ikke længere kunne samle folk i huset, måtte vi selvfølgelig forsøge at få huset ud til folk.

Vi gik i gang med at finde penge til at streame nogle af husets mange aktiviteter, og det har vi gjort siden da. Man kan faktisk sige, at Folkekirkens Hus – med coronaens indtog – for alvor blev hele Aalborg Stifts hus. For nu fik vi pludselig mulighed for bog-

stavelig talt at komme ind i stuerne hos den enkelte bruger – vi fik mulighed for at streame alle vores arrangementer.

Det betyder nu, at man kan sidde i Skagen og være med til et spændende foredrag – en spændende koncert eller en syng-med-aften i Folkekirkens Hus via sin PC eller TV. Man kan sidde derhjemme, men man kan også – som vi har oplevet – sidde sammen i kirken eller i sognegården og være en del af det pågældende arrangement. Det er stadig i sin vorden, men det er et projekt, som vi forventer os meget af i de kommende år.

Et folkeligt og kirkeligt mødested

Visionsplanen for Folkekirkens Hus består af 3 plan (se billede). Det øverste lag er et arbejdsfællesskab, der helt konkret har udmøntet sig i en lang række projekter, som ellers aldrig ville have set dagens lys. Skoletjenesten, Folkekirkens Familiestøtte, Vestervig Kirkeskole, Aalborg Stifts Presse & Kommunikation og to Aalborg provstier – Aalborg Budolfi Provsti og Aalborg Østre Provsti holder til i Folkekirkens Hus, hvilket giver nogle helt fantastiske synergieffekter.

Også diakonien er en stor del af Folkekirkens Hus. Vi laver som sådan ikke specielle diakoni-arrangementer, men vi huser flere organisationer, der arbejder med diakoni, og som på ugentlig basis kommer og bruger huset kvit og frit. Det er f.eks. Reden (KFUM's Sociale Arbejde, der har fokus på at hjælpe socialt udsatte mennesker, der er havnet i en svær situation på grund af hjemløshed, stof- og alkoholmisbrug, psykisk sygdom og fattigdom), Café Parasollen (der er KFUM's alkoholfrie spise- og værested), SIND (Landsforeningen for psykisk sundhed, der arbejder for at skabe forståelse og tolerance for mennesker med sindslidelse og for deres pårørende) og Videnskabscetret for demens i Aalborg Kommune.

"Med købet får Folkekirken mulighed for at udfolde nye visioner, der placerer den midt i det liv, vi er fælles om at leve", sagde daværende biskop Henning Toft Bro i den pressemeddelelse, der blev sendt ud, da huset var erhvervet. Her – otte år senere – kan ingen vist være i tvivl om, at ambitionerne – og visionerne – til fulde er gået i opfyldelse. Folkekirkens Hus er blevet et folkeligt og kirkeligt mødested midt på Torvet midt i Aalborg. ■

Sidsel Leth Svensson

Religionspædagogisk konsulent ved
Folkekirkens Skoletjeneste i Faxe,
Stevns og Køge

Skolen er stadig kirkens datter

Folkekirkens skole-kirke-samarbejde er funderet i den af kirkens kerneopgaver, der handler om undervisning. Mange steder i landet løftes opgaven af en folkekirkelig skoletjeneste, men hvorfor skal folkekirken have et skole-kirke-samarbejde, og hvad går det egentlig ud på?

Et velfungerende skole-kirke-samarbejde bidrager kirken til skolens undervisning i de emner, der fremgår af beskrivelserne for faget kristendomskundskab og andre fag, hvor fagbeskrivelserne lægger op til, at kirken kan understøtte undervisningen. Vi udbyder altså undervisningsprojekter, der bidrager til det, der i forvejen skal undervises i, så den begrænsede tid til kristendomskundskabsfaget i skolen ikke udhules.

Skole-kirke-samarbejder laver spændende projektforløb om kirkens og kristendommens historie, Bibelens fortællinger, og hvad der i det hele taget er op og ned i kristendommen, men vi forkynder ikke og praktiserer ikke på anden vis religion med elever-

ne. Projekterne er 100 % kundskabsformidlende, da folkeskolen ikke må missionere.

Det vil fx sige, at eleverne hverken beder, modtager nadver eller får lyst velsignelse ved et kirkebesøg, og hjemme i klassen bliver Bibelens fortællinger ikke præsenteret som sandheden, men som vigtige fortællinger for både kristendom og dansk kultur.

Når kirken alligevel rækker skolen en hånd med sin undervisning, og derved gør skolens undervisning til en del af kirkens undervisning, bundet det i, at skole og kirke har en historisk tæt tilknytning. Desuden at skolens kristendomsfag er konfessionsbundet til folkekirkens kristendom, og at kirken med de mange undervisningsforløb fra fx Folkekirkens Skoletjeneste styrker og underbygger fagets tilknytning til folkekirken. Hertil kommer, at kirken gennem disse projekter møder tusindvis af børn – også dem som vi ikke møder i forbindelse med kirkens andre tilbud.

Over hele landet har folkekirken et stærkt, lokalt forankret samarbejde med både folkeskole og lokale frie grundskoler. De fleste steder er samarbejdet formaliseret i en Folkekirkelig Skoletjeneste, der lokalt og med meget stor succes udbyder undervisningsprojekter til faget kristendomskundskab – ofte tværfagligt i samarbejde med skolens øvrige fag.

Skolen var kirkens datter

Skolen er blevet kaldt for kirkens datter, fordi dens formål oprindeligt var at bidrage til børnenes kristne opdragelse og børnelærdom. Degnen var lærer under præstens tilsyn, og for børn var skole og kirke to sider af samme sag. Først med folkeskoleloven i 1975 forsvandt den sidste rest af dette formål. Faget religion blev om-døbt til kristendomskundskab, og den egentlige kristne forkyndelse blev lagt i hænderne på kirken selv. Hvad nu? Den voksne datter var flyttet hjemmefra. Hvordan kunne skole og kirke samarbejde på de nye vilkår til glæde for begge parter?

Svaret blev Folkekirkens Skoletjeneste. Mange museer og kulturinstitutioner var begyndt at oprette skoletjenester, der udviklede undervisningsprojekter til skolen, når klasserne kom forbi. Inspireret herfra blev de to første folkekirkelige skoletjenester oprettet i 1992. I København-Frederiksberg og i Randers. I dag lidt over 30 år senere findes der nu over 40 folkekirkelige skoletjenester, som stort set dækker hele landet.

Kirken skal fortælle sin egen historie

Faget kristendomskundskab er i dag på samme tid et meget lille fag i skolen og et stort fag. Det er lille, fordi eleverne kun har det i en lektion om

Sidsel Leth Svensson er uddannet lærer med kristendomskundskab som linjefag og har siden 2005 været religionspædagogisk konsulent ved Folkekirkens Skoletjeneste i Faxe, Stevns og Køge. Hun sidder i redaktionsgruppen for det digitale magasin Kirken Underviser og er medlem af Roskilde Stifts religionspædagogiske udvalg.

ugen, og det er stort, fordi eleverne har kristendomskundskab på alle klassetrin med undtagelse af det år, hvor de kan blive konfirmerede. Et fag med få timer i det ugentlige skema bliver hurtigt klemmt i dagens folkeskole, hvor lærernes forberedelsestid er begrænset. De spændende og kreative forløb udtænkes ofte til større fag.

Folkeskolelovens § 6 påpeger desuden, at "Kristendomsundervisningens centrale kundskabsområde er den danske folkekirkens evangelisk-lutherske kristendom." Eleverne skal altså præsenteres for folkekirkens kristendom en time om ugen i hele deres skoleforløb. Naturligvis har folkekirken noget at byde ind med i den sammenhæng, der viser, at kirken ikke kun er en historisk størrelse eller noget, eleverne møder i skolebøger, men er en levende størrelse i lokalsamfundet.

Skolen er elevernes kilde til viden om folkekirke og kristendom

Kun knap 20% af de lærere, der underviser i kristendomskundskab, er linjefagsuddannede og udstyret med den særlige faglighed, gejst og interesse for faget, som følger lærerens linjefag.

Det betyder ikke, at man generelt skal frygte for, at en lærer inden dagens lektion har fået påsken eller treenigheden galt i halsen (selvom jeg har oplevet begge dele). Men er undervisningen i kristendom særlig interessant for eleverne, bliver kristendom i det hele taget mere interessant. Og

Folkekirkens Skoletjeneste

Folkekirkens Skoletjeneste er ikke én, men lidt over 40 selvstændige institutioner over hele landet som samarbejder tæt og lokalt udbyder kundskabsformidlen- de undervisningsprojekter til skolen. Det kan fx være salmesangsprojekter, hvor eleverne lærer den danske salmeskat at kende og finder ud af, hvad orglet er for et instrument, projekter om kirkeårets højtider, om kirken i dag og for længe siden, om bibelske fortællinger og meget andet.

Skoletjenesterne er organiseret lokalt med egne bestyrelser – nogle på stiftsplan og andre som et samarbejde mellem et eller flere provstier.

Landsnetværket af folkekirkelige skoletjenester er et arbejdsfællesskab, hvor skoletjenesterne på kryds og tværs laver projekter sammen, låner og videreudvikler hinandens projekter og arrangerer fælles efteruddannelse mv.

Læs mere på: www.folkekirkensskoletjeneste.dk

for rigtig mange elever er skolens undervisning deres eneste kilde til viden om folkekirke og kristendom.

Projekterne fra de folkekirkelige skoletjenester er fagligt velfunderede og giver læreren mulighed for at gøre noget ekstra i timerne, fordi projekterne er lavet og tænkt igennem på forhånd. Nogle lærere bruger dem fra A til Z, og andre plukker de elementer, der passer til netop deres klasse.

En af grundtankerne bag de folkekirkelige skoletjenester er at tilbyde skolerne forløb af en kvalitet, som lokale lærere og præster sjældent har tid til at udvikle i hverdagen. Begrebet skoletjeneste er velkendt i skolen fra museer og kulturinstitutioner og signalerer, at klasserne her ikke bare modtager et materiale, men at der indgår besøg, møder med mennesker eller oplevelser af meget forskellig art.

Tusindvis af skolebørn møder hvert år folkekirken gennem et projekt fra en folkekirkelig skoletjeneste. Nogle møder helt konkret præsten, organisten eller graveren ved et besøg i kirken. Andre møder kirken som en glad modtager af fine elevprodukter til en udstilling. Nogle møder kirken gennem videointerviews, finurlige tegneserier eller fantastiske fortællinger. Men mange af disse børn møder ikke kirken andre steder, og derfor er skole-kirke-samarbejdet en meget vigtig opgave for folkekirken. Også selvom samarbejdet nødvendigvis må blive på skolens præmisser, da det ellers ville blive valgt fra. ■

Suzette Schurmann Munksgaard
projektleder på CUR, Center for Ungdoms-
studier og efterskolelærer på Midtsjællands
Efterskole

DinTro-MinTro – religionsdialog i praksis

Der står tre gæstelærere – en jøde, en kristen og en muslim på række foran 6.c på en skole i Roskilde. ”Hvem er hvem?” spørger Mawa, i sine neonfarvede gum-misko og tørklædet, smukt viklet om hovedet. En dreng udbryder spontant: ”Dig med hatten, du er jøde – jøder går altid med hat!”

”Og dig med tørklæde, du må være muslim,” siger en pige forsigtigt.

Marie, den kristne gæstelærer træder frem. ”Det er rigtigt, og så kan I nok gætte, hvad jeg er. Men hvad med jer? – hvem her er jøde, kristen, muslim, hindu eller buddhist?”

6.c har fået besøg af DinTro-MinTro, et religionsdialogisk tilbud til skoler, hvor et gæstelærerteam kommer på besøg og fortæller om de tre monoteistiske religioner med udgangspunkt i, hvad de har til fælles og hvad, der er forskelligt. På bordet forrest ligger en bibel, en koran og en kalot.

Klassen har arbejdet med de tre religioner forinden og har forberedt spørgsmål til den 22-årige muslimske Mawa, der læser jura, den 24-årige jøde Jonatan, der er sociologistuderende, og den 25-årige Marie, der læser religionsvidenskab.

Som repræsentant for den ældste af de tre religioner starter Jonatan med at fortælle om jødedommens historie, hellige bøger og symboler

og viser sin kalot frem for eleverne. En dreng rækker hånden i vejret og spørger, hvorfor jøder går med kalot?

”I kender sikkert det der med, at man har scoret et vildt mål i fodbold. Så jubler vi og tror, at vi er Gud. Men det er vi ikke. Derfor bærer vi jøder

”Gæstelærerne optrådte virkeligt respektfulde overfor eleverne og deres spørgsmål. Det skaber respekt, især – når man som de – er autentiske som mennesker også. Det her med, at der var nogle af de religiøse regler, som de ærligt fortalte, at de ikke fulgte, og alligevel respekterer de, at det kan være vigtigt for andre. Eleverne skal lære, at der også findes andre måder at se tingene på, og at man ikke nødvendigvis er dum eller unintelligent, fordi man tror på noget og er religiøs.”

(Kristendomslærer 6. klasse)

en kalot, fordi den skal minde os om, at vi som menneske stopper her ved hovedhøjde, og at vi ikke er større end Gud”, siger han og fremviser forskellige varianter af kalotten.

De tre gæstelærere fortæller på skift om deres religion og viser forskellige remedier, som de bruger i

deres trospraksis. Mawa ruller et bedetæppe ud, mens hun forklarer: ”Jeg beder fem gange om dagen. Det er en måde at få en nær kontakt med Allah, og som en del af rituallet, vasker jeg både mine hænder og ansigt, inden jeg begynder at bede. Det er vigtigt, at jeg som muslim er ren under bønner

og viser min ydmyghed,” siger hun og knæler ned på bedetæppet, mens hun reciterer arabisk fra Koranen.

En pige rækker hånden op og spørger Marie, ”Hvad gør du, når du beder? Knæler du ved sengen, ligesom man ser det i film?” Marie svarer, at som kristen kan man gøre det på mange måder. ”Nogle katolikker bruger en bedekrans, ortodokse kristne kysser måske et ikon eller slår korsets tegn. Jeg folder hænderne. Det er en måde at samle tankerne og vise, at man beder til en Gud, som er større end os selv.”

Med en konkret, komparativ tilgang til religionsfaget sætter gæstelærerne ansigt, kød og blod på religionernes forskelle og ligheder. De er trænet i at formidle viden og gå i dialog om forskellige religiøse baggrunde og traditioner i respekt for skolens kundskabsformidlende rum. Gæstelærerteamet optræder ligeværdigt, og er dermed rollemodeller for en respektfuld religionsdialog. På denne måde bidrager DinTro-MinTro til elevens dannelse både i forhold til religiøs dannelse og demokratisk dannelse og

medborgerskab ved at opbygge et religiøst og etisk grundlag for gensidig forståelse og respekt.

CUR, Center for Ungdomsstudier har undersøgt virkningshistorien af DinTro-MinTro (DTMT) i Københavns Stift i 2011 og i Roskilde Stift i 2022 og konkluderer i den seneste rapport, at DTMT har en flersidet virkningshistorie, som er af stor betydning i tre forskellige kontekster. For det første har den betydning i en religionsfaglig skolekontekst og dernæst i en samfundsmæssig, demokratisk dannelse kontekst. Til sidst men ikke mindst har DTMT en betydning i en folkekirkelig, religiøs dannelse kontekst med en særlig betydning for opfattelsen af den ’kendte kristendom’, der pludselig fremstår i et nyt lys, fordi den står side om side med de andre religioner. På forskellig vis bidrager DTMT til folkekirkens kerneopgaver omkring undervisning og mission og den nyeste rapport fra CUR uddyber virkningshistorien af DinTro-MinTro i flere forskellige kontekster. Rapporten findes på www.cur.nu. ■

DinTro-MinTro er inspireret af et religionsdialog projekt i Bradford, England og har været et tilbud i Københavns Stift siden 2004 og i Roskilde Stift siden 2014. DinTro-MinTro er et folkekirkeligt initiativ, finansieret dels af stiftsmidler og dels af kommunale midler. Se mere på www.dintro-mintro.dk

Elizabeth Padillo Olesen og
Jens Henrik Overgaard Kristiansen
hhv. tværkulturel kirke- og kulturmedarbejder
i Kolding provsti og sognepræst i Vamdrup Sogn

"Middag på Tværs"

i Kolding Provstis Tværkulturelle arbejde

Fællesspisning har været en del af kirkens tradition i mange årtier. Der er kaffe, te og småkager efter gudstjenester, og der er fællesspisning til nogle fester og kirkens højtider. At spise sammen giver mulighed for at møde andre, snakke, bygge venskab, kendskab og netværk. Jesus brugte selv tid til at spise sammen med både disciple, venner og syndere – både kendte og ukendte.

"Middag på Tværs" indebærer de samme traditionelle grundprincipper. Forskellen er, at "Middag på Tværs" er rettet mod et fællesskab mellem lokale danskere og de fremmede og indvandrere i sognet og i byen. De er inviteret til at spise sammen i kirken. Opbakning fra medlemmer i den lokale menighed har en stor betydning, når der er villighed blandt danskere til at møde de fremmede med tillid, smage deres mad, se dem ansigt til ansigt, lære deres navne at kende og snakke med dem rundt omkring bordene.

Historien bag "Middag på Tværs"

"Middag på Tværs" startede oprindeligt i Tværkulturelt Center i København som en ide fra den tidligere formand, Adnan Dahan, der oprindeligt kommer fra Irak. Dette event blev adopteret af menigheder rundt omkring i Danmark med nogle fælles elementer på programmet: Fællesspisning af medbragt mad fra deltagere, samtaler ved borde, fællessang, kulturelle indslag og tid til en refleksion i kirken, som man kan sige ja eller nej til. Bøn, meditation og andagt er også noget, deltagere på tværs af kultur og tro kan forholde sig til eller har erfaringer med.

Det første arrangement med betegnelsen "Middag på Tværs" i Kolding Provsti blev afholdt i 2014 i Vamdrup Kirke. Det skyldtes bl.a., at den daværende formand for Tværkulturelt Udvalg i Kolding Provsti, Solveig Sørensen, som også var kirke- og kulturmedarbejder ved Vamdrup Kirke, støttede ideen med at adoptere "Middag på Tværs" som et tilbud til udlændinge i Kolding Provsti. Det var fantastisk at opleve en stor opbakning fra menighedsråd og præst, Jens Henrik Kristiansen, som efterfølgende tog "Middag på

skabsfamilier til flygtninge som en del af tværkulturelt arbejde. Ægteparret Jens og Elsebeth Fischer-Nielsen kom som frivillige og har ydet en stor indsats. Elsebeth tog ansvar for at matche danske familier med flygtninge, der blev placeret i Kolding. På kort tid blev 148 flygtninge matchet med danske familier, som hovedsageligt var fra lokale menigheder i Kolding Provsti og andre kirkesamfund.

Samme år blev Tværkulturelt Kirkeligt Netværk i Kolding (TKNK) dannet, med repræsentanter fra følgende me-

Omkring bordet med et måltid er der mulighed for at lytte og dele glæde og sorg, at glæde sig over kulturelle talenter, at smage maden med liv til hverdagens trivsel, og som en anerkendelse af, at vi er det samme folk, som har brug for Gud som kilden til livet.

Tværs" ind som et regelmæssigt arrangement i maj måned i Vamdrup Kirkes kalender.

Brunchfællesskab, som en månedlig event med fællesspisning for danskere og indvandrere, er også en fast del af de tværkulturelle tilbud siden 2010 i Simon Peters Kirke, hvor kontoret for Tværkulturelt arbejde i Kolding Provsti er placeret, og hvor pastor Michael Markussen er tilknyttet foruden provstiets kirke- og kulturmedarbejder.

Netværk og venskabsfamilier

I 2015 kom en bølge af migranter og flygtninge til Europa og Danmark, og der blev oprettet en ordning med ven-

nigheder: Kolding International Congregation, Simon Peters Kirke, Indre Mission Kolding, Kristkirken, Kolding Valgmenighed, Kirkeibyen (Apostolsk Kirke), Kolding Kirkecenter (Pinsekirke), Indre Mission Lunderskov, Tyrstrup Kirke (Christiansfeld), Vamdrup Kirke. Også Brændkjærkirken har arrangeret "Middag på Tværs" i november 2021. Nu er "Middag på Tværs" blevet et fælles tilbud, der arrangeres omkring 10 gange årligt på skift hos menighederne og koordineres af Tværkulturelt Kirkeligt Netværk i Kolding.

"Middag på Tværs" har været en fast aktivitet, der som så meget andet blev afbrudt af coronakrisen. Men i april

2022 kunne "Middag på Tværs" igen finde sted med Kolding Valgmenighed som vært. Her oplevede vi også deltagelse af mange ukrainske flygtninge, hvoraf mange også var deltagere til "Middag på Tværs" i Vamdrup Kirke i maj.

At spise sammen har også været en del af Jesu liv: at spise sammen med farisæere, med toldere og syndere, med fiskere ved stranden, og at spise sammen med sine disciple ved det sidste måltid. Omkring bordet med et måltid er der mulighed for at lytte og dele glæde og sorg, glæde sig over kulturelle talenter, smage maden med liv til hverdagens trivsel, og som en anerkendelse af, at vi er det samme folk, som har brug for Gud som kilden til livet. Her er et eksempel på, hvordan "Middag på Tværs" blev oplevet lokalt, og hvad den betyder for menigheden og i Kolding Provstis tværkulturelle arbejde:

"Middag på Tværs" i Vamdrup

I takt med at vi er blevet beriget med indbyggere fra mange forskellige dele af verden, er der opstået et behov for at samles i kirken til fællesskab, spisning, sang, dans, leg, foredrag og andagt i kirken. En del af de nye tilflyttere er kristne, som også har behov for et kristent fællesskab, hvor deres tro kan udfolde sig.

Vi bad Kolding Provstis Tværkulturelle arbejde om hjælp til at arrangere "Middag på Tværs". Koldings tværkulturelle medarbejder, Elizabeth Padillo Olesen, som er en ildsjæl til at engagere og involvere flygtninge og nydanskere i folkekirkens fællesskab, gav tilsagn om hjælp, og har hvert år været

til "Middag på Tværs"-arrangementerne i Vamdrup Kirke – sammen med en stor flok nydanskere fra et større område i Kolding Kommune.

Alle deltagere medbringer en egnsbestemt ret mad, som bliver sat på et stort tag-selv-bord. Der er så meget dejligt, indbydende og farverig mad fra hele verden, så vi alle bliver godt mætte. Deltagerne er både voksne og familier med børn. Vi er ofte deltagere fra 14-15 forskellige lande.

Når vi har spist, synger vi nogle engelske sange, som Elizabeth synger og spiller for til. Vi leger nogle lege, og hvis vejret er godt, trækker vi gerne udenfor til leg og dans. Der bliver grinet meget, vi bliver ganske enkelt glade af at være sammen, at lære nye mennesker at kende, og der bliver skabt nye venskaber på kryds og tværs af kulturer.

I foråret 2022 havde vi igen mulighed for at arrangere "Middag på Tværs". Til forskel fra de andre år var der denne gang en hel ny gruppe af deltagere, overvejende kvinder og børn og et par familier fra Ukraine. Denne aften fik vi stor hjælp af en tolk, som kunne oversætte til ukrainsk.

Afsluttende andagt i kirken

Vi afslutter alle "Middag på Tværs"-arrangementerne med en andagt i kirken. Vamdrup Kirke har et meget stort kirkerum, og deltagerne bliver meget overraskede, når de træder ind i kirken, hvor der er tændt både elektriske og levende lys. Altertavlen er et stort og enkelt krucifiks på en sort baggrund. Kristusfiguren virker utrolig stærk på deltagerne, som knæler ned i ærbødighed, når vi afslutter dagen med sang,

refleksion og bøn. De giver udtryk for, at kirken er meget enkel og smuk, og at afslutningen i kirken er meget fredfyldt for dem at være med til.

Det er ikke alle fra den lokale menighed, der deltager i "Middag på Tværs"-arrangementerne, men medlemmerne i kirkens diakoniudvalg, som er med til at arrangere aftnerne, giver udtryk for stor glæde ved at være med og opleve den store mangfoldighed af kulturer, som samles i vores kirke.

Det har været en meget stor fornøjelse for Vamdrup Kirke at være værter for "Middag på Tværs". Arrangementerne er et væsentligt aktiv i vores lokale folkekirke. Det er et diakonalt projekt, som vi kun har mulighed for at løfte med den hjælp, vi får fra Kolding Provstis tværkulturelle arbejde. ■

Mette M. Madsen
generalsekretær i Menighedsplejen
i Danmark

Fremtidens diakoni i bevægelse

Diakoni er en bevægelig størrelse, og derfor kan det være svært at spå om fremtiden, fordi diakonien hele tiden udvikler sig. Diakonien er som lignelsen om den 'barmhjertige samaritaner', hvor det til alle tider handler om at have øje for, hvem der er faldet/slået ned og hvem, der har brug for hjælpende hånd lige her og lige nu.

Dette bevægelige syn på diakoni, hvor aktiviteter, målgrupper og fællesskaber varierer gennem tiden, er noget, der har kendetegnet diakoniens historie fra Midlalderen til i dag. Blot for at give et eksempel, så kan man på en oversigt over "Menighedsplejen i Danmarks" arbejde i 1980'erne (dengang under navnet "Samvirkende Menighedsplejer") se en mangfoldighed af diakoni, der rummer alt fra besøgstjeneste, til ferie og fodpleje. Denne mangfoldighed blev i 90'erne udvidet til også at rumme Folkekirkens AIDS-tjeneste samt et projekt om "Kirken i byen", fordi der var andre behov i 90'erne

sammen med i kortere eller længere tid. Det vil jeg også påstå bliver fremtidens diakoni, at der kommer nye målgrupper og nye behov, som vi formentlig ikke engang kender endnu.

Hvad er diakoni?

Udover det uforudsigelige i diakoniens praksis, så vil jeg mene, at det i fremtiden bliver mere og mere nødvendigt at have en fælles definition for, hvad diakoni er. I Danmark har vi aldrig haft en sådan, og derfor kan man sagtens møde mange forskellige syn på, hvad diakoni er. Jeg var til et efteruddannelseskursus for præster, hvor der var uenighed om, hvad diakoni er,

globaliserede samfund også på den internationale nød. I en sådan ekspansion er det vigtigt at sætte ord på, hvornår noget er diakoni, og hvornår det ikke er. Ellers er der en risiko for, at begrebet udvandes og kan betyde, hvad som helst.

I Norge har man taget denne udfordring alvorligt og arbejdet med en fælles definition for diakonien ligesom man lovgivningsmæssigt har sikret, at en del af omsorgsarbejdet varetages af diakonale organisationer. Her defineres diakoni som "Diakoni er evangeliet i handling og udtrykkes gennem næstekærlighed, inkluderende fællesskab, værn om skaberværket og kamp for retfærdighed. Diakoniens forankring er troen på Den treenige Gud. Mennesket er skabt i Guds billede til at være medmenneske". Arbejdet med at definere diakonien i Norge har betydet, at der er blevet langt mere fokus på det i Norge end i Danmark, samt mere forskning og flere ansættelser indenfor det diakonale område. Jeg tror i fremtiden, at der bliver endnu mere fokus på at definere, hvad diakoni er i Danmark både i den organisatoriske og den sognebaserede diakoni, så det er tydeligt, hvad der gør organisationerne diakonale eller hvilke sogneaktiviteter, der er diakonale. For eksempel kan man drøfte, om kirkekaffe er diakoni, da det i nogen sammenhænge opleves som en ekskluderende aktivitet. Hvis man blot

Jeg håber for fremtiden, at der bliver en fælles definition af diakonien i Danmark og en bedre organisering af diakonien på flere niveauer, så diakonien fortsat kan udvikle sig i forhold til kommende behov.

end i 80'erne. Ligesom Blå Kors i nyere tid har udvidet deres arbejde til ikke kun at omhandle voksne, der er ramt af misbrug, men også deres børn. Denne udvikling af diakonien kan billedligt udtrykkes som en vandrer, der gennem tiden har mødt forskellige udsatte på sin vej, som han/hun har givet en hjælpende hånd og vandret

og hvorvidt sjælesorg er diakoni. I Johannes Nissens bog 'Håb på Trods' beskriver han de forskellige forståelser af, hvad diakoni er, som en omsorgstjeneste, der engang omhandlede menigheden, men i dag er blevet en verdensomspændende nødhjælp. Således at diakonien indledningsvis alene havde fokus på sine medlemmer og i det

"Jeg tror i fremtiden, at der bliver endnu mere fokus på at definere, hvad diakoni er i Danmark både i den organisatoriske og den sognebaserede diakoni, så det er tydeligt, hvad der gør organisationerne diakonale eller hvilke sogneaktiviteter, der er diakonale", skriver generalsekretær Mette Møberg Madsen.

drikker kaffe i de grupper, som man kender i forvejen, så er kirkekafe ikke en diakonal aktivitet ifølge den norske definition, men hvis man inkluderer nye i fællesskabet, så er den diakonal. Ligeledes er der nogen menighedsråd, der i budgettet afsætter midler til diakoni uden at definere, hvad det er. Der besøgte jeg engang et menighedsråd, der definerede alt omkring mad som diakoni, også menighedsrådets forplejning. Her kunne en fælles definition af diakoni, som den norske sætte en ramme for diakonien, der gør det tydeligt, hvornår en aktivitet er diakoni. I en sådan definition er det vigtigt, at diakoni både er noget, som man kan ud-danne sig til og noget, som man gør i kraft af sin medmenneskelighed, så definitionen rummer både organisatorisk og sognebaseret diakoni.

Diakonien må følge med tidens udvikling

Definitionen af diakoniens grundvilkår som bevægelig gør, at den hele tiden må følge med tidens udvikling, og derfor er uforudsigelig. Men ud fra de

nuværende tendenser ser det ud til, at der i fremtiden vil være et stærkt fokus på at samarbejde med andre og organisere diakonien på nye måder, der giver mere økonomi og flere løn-nede ressourcer. Ligeledes er der en teologisk bevægelse, der rykker kirken tættere på samfundet end tidligere teologer, og her tænker jeg på 'Offentlighedsteologi' og nyere udgivelser såsom 'Tro mod politik'. Derfor tror jeg, at vi i fremtiden vil se en ny måde at organisere diakonien på, hvor der både er diakoni i sognene, provstierne og stifterne, som på den ene side øger kvaliteten af diakonien, og på den anden gør det nemmere for eksterne aktører og diakonale organisationer at samarbejde med kirken.

Det betyder, at der også i fremtiden vil være brug for den lokale diakoni, der opstår på baggrund af lokale ildsjæle. Blot i fremtiden understøttet af provstiets diakonale aktiviteter, hvor der er ansatte, der har en direkte kontakt til kommunale hjemmehjælpere, jobcentre og andre aktører. Denne understøttelse har både til formål at støtte de lokale ildsjæle, så de ikke brænder ud, men også til formål at bidrage til uddannelse af frivillige, der garanterer for kvaliteten af arbejdet ift. samarbejdet. I Viborg Provsti har de for eksempel et samarbejde med skolerne om Trivselsgrupper, hvor de tilbyder gruppesamtaler til børn, som er ramt

af skilsmisse eller dødsfald i familien i et samarbejde mellem frivillige og ansatte.

På samme niveau oplever vi et øget fokus på diakonien på stiftsniveau, hvor diakoniudvalgene i højere grad er blevet operative med fokus på at sætte diakonale aktiviteter i gang, som sognene kan tilslutte sig. Ligesom der er fokus på at lave udgivelser, som kan støtte den lokale diakoni. For eksempel samarbejder vi med Roskilde Stifts diakoniudvalg om en diakonibog, der forener teologi og praksis, som kan løfte viden om diakonien. Vores vision er, at kirken skal spille en større rolle i samfundet, end den gør i dag. Det skal ikke forstås således, at vi skal tilbage til Middelalderen, hvor kirken stod for sygehuse og fattighjem, men vi skal derhen, hvor kommuner og andre aktører ser kirken som en medspiller til at støtte udsatte mennesker til et værdigt liv.

Mit syn på diakonien i fremtiden er, at den også dér vil være præget af en spontanitet og en bevægelighed, der gør den uforudsigelig. Men jeg håber for fremtiden, at der bliver en fælles definition af diakonien i Danmark og en bedre organisering af diakonien på flere niveauer, så diakonien fortsat kan udvikle sig i forhold til kommende behov, så alle har mulighed for at møde og være en 'barmhjertig samaritaner' i fremtiden. ■

Ulla Haahr
kommunikationschef
i Københavns Stift

Kommunikation er kommet for at blive i folkekirken

Kommunikationsfagligheden er forholdsvis ny i folkekirken sammenlignet med andre store organisationer. Men der er ingen tvivl om, at kommunikation kommer til at spille en stadig større rolle i at sikre folkekirken relevans. Udfordringen bliver at bruge kommunikationskompetencerne professionelt, og det indebærer også, at kirkens ledelse prioriterer kommunikation.

Skal kommunikation i dag ses som en kerneopgave for folkekirken på linje med kerneopgaverne gudstjeneste, undervisning, mission og diakoni? Set gennem mine kommunikationsfaglige øjne er svaret enkelt: Nej, for kommunikation skal understøtte alle kerneopgaver.

med til at føre forskellig konkrete idéer ud i livet – sørge for at præstens prædiken kommer på Youtube, få fat i det rigtige foto, lave en folder med den tekst, som organisten vil have. Samtidig eksisterer der også den anden position: At man kommer til at betragte kommunikation som en opgave i sig

blander sig i selve indholdet – det være sig forkyndelsen, undervisningen, diakonien.

Der kan også være en forestilling om, at kommunikationen arbejder for sine egne mål. Det kan ende med, at man ønsker, at kommunikationen i sig selv skal måles på, om der kommer flere deltagere til fx familiegudstjenesten eller til broderiklubben for udsatte. Den forventning kan kommunikationen i sig selv ikke indfri. Derimod skal aktivitetens indhold tilrettelægges, så folk har lyst til at deltage, mens kommunikationens opgave er at understøtte aktiviteten med god kommunikation rettet mod den relevante målgruppe og dennes foretrukne kommunikationskanal i et vedkommende sprog etc.

Kommunikationens opgave er at understøtte aktiviteten med god kommunikation rettet mod den relevante målgruppe og dennes foretrukne kommunikationskanal i et vedkommende sprog etc.

Kommunikation bliver i dag opfattet på forskellig vis i kirkeverdenen. Til tider kan jeg få indtryk af, at man ikke anerkender kommunikation som en faglighed på linje med andre – fordi alle jo i sagens natur kommunikerer hele tiden. Gudstjenesten er en kommunikationsform, præstens prædiken er kommunikation, den måde, en kirketjener byder velkommen på i døren, er også kommunikation osv. I denne position kan den kommunikationsfaglige medarbejder blive brugt som en praktisk håndlanger, der skal være

selv ved siden af kirkens øvrige opgaver. Som lever et afsondret liv og ikke tænkes ind i strukturen eller organisationen.

Kommunikation opfattes indimellem som en trussel

Måske derfor kan kommunikationsfagligheden indimellem komme til at blive opfattet som en trussel mod andre fagligheder – præstens, kordegens eller administrationsmedarbejderens. Jeg møder nu og da en frygt for, at kommunikationsmedarbejderen

Efter min mening handler dette om, at folkekirken som organisation stadig er præget af en vis umodenhed i forhold til kommunikationsfagligheden, der jo som fagdisciplin i det hele taget er forholdsvis ny. Folkekirken har som helhed mindre erfaring med professionelle kommunikationsansatte end andre organisationer. Dette skyldes, at ansættelsen af kommunikationsmedarbejdere i folkekirken primært har taget fart gennem de seneste fem-ti år – flere steder endnu senere.

Ulla Haahr er kommunikationschef for Presse og Kommunikation i Københavns Stift. De tilbyder hjælp, sparring og rådgivning i forbindelse med det lokale kommunikationsarbejde i stiftets kirker. Afdelingen er finansieret af det bindende stiftsbidrag, og det er gratis for sogne i Københavns Stift at få hjælp og rådgivning.

Det står i kontrast til andre organisationer, der påbegyndte en professionalisering af kommunikationsarbejdet for 15-20 år siden.

Det hænger nok først og fremmest sammen med folkekirkens decentrale struktur: Kommunikationen er ikke samlet i en central kommunikationsafdeling, men er spredt på tværs af organisationen på mange forskellige niveauer, og med det lokale sogn som den mest udbredte og væsentligste enhed. Det betyder helt konkret, at kommunikationsressourcerne bliver meget spredt ud, og hver enkelt kirke så at sige skal igennem hele udviklingsprocessen med at begynde at tænke i kommunikation og bruge kommunikationsfagligheden, så den gør en forskel.

Folkekirken har derfor en langt mindre effektiv kommunikation end andre myndigheder og organisationer. Her tænkes kommunikation ind i organisationers ledelse og er et omdrejningspunkt i både det daglige arbejde og i strategiske projekter. Gennem det seneste årti er kravene til hurtig, korrekt og markant kommunikation øget – det gælder både fra borgere, ansatte, politikere og samarbejdspartnere. Det er disse krav, der har medført den øgede ledelsesmæssige prioritering af

kommunikation på tværs af samfundets organisationer.

Den prioritering er ikke slået igennem i folkekirken – på trods af den begyndende professionalisering. Og det er her, det store potentiale ligger: At folkekirken begynder at tænke kommunikation ind i alle dele af organisationen på samme måde som sammenlignelige organisationer.

Behov for mere strategisk kommunikation

Det handler både om at prioritere god og effektiv formidling ved at anskue kommunikation som en funktion, der med kommunikationsfaglige værktøjer som målgruppeanalyse, kanalvalg, sprogudvikling, budskaber mv. hjælper hvert enkelt område med at opnå det, man gerne vil. I den prioritering ligger naturligvis også, at man vægter ressourcerne og giver kommunikationsmedarbejderen gode rammer og vilkår for at kunne løse opgaverne.

Og det handler om at bruge kommunikationen mere strategisk. At man som folkekirke tør tage de væsentlige diskussioner om, hvad man ønsker – hvad visionen er – og derefter tager den lige så væsentlige diskussion om, hvordan man med sin kommunikationsstrategi ønsker at understøtte det.

Det kræver dog, at kommunikationsfolk sidder tættere på beslutningstagerne, og at kommunikationspotentialet tænkes ind på lige fod med andre strategiske prioriteter i ledelsen af folkekirken. Det vil sige en opgave, der involverer menighedsråd og ansatte i en god proces.

Betyder dette, at der fremover skal ansættes en masse nye kommunikationsmedarbejdere rundt om i kirkerne? Det ville bestemt være en fordel. Men det væsentligste er at begynde at udnytte kommunikationskompetencerne fuldt ud og betragte kommunikationsfagligheden som et strategisk værktøj, som kan hjælpe folkekirkens beslutningstagere med at opnå det, man ønsker. Kommunikation er – som sagt i indledningen af denne tekst – ikke en kerneopgave i sig. Kommunikation er en understøttende funktion, som ikke er en trussel eller en afsondret del af kirken, men en integreret del af måden vi i dag tænker og laver kirke på. ■

Henrik Bundgaard Nielsen
generalsekretær i Kirkefondet

Hvad er det, vi skal som kirke?

Traditionelt – med afsæt i folkekirkens bekendelsesskrifter – kan kirkens kerneydelse skæres ned til at ”forkynde evangeliet og forvalte sakramenter” – som regel koblet på søndagens højmesse. Men hvad så mere? For i de fleste lokale kirker og menighedsråd er der et ønske om ”mere” – som når der f.eks. i målsætningsrubrikken på menighedsrådets budget står: ”Vi vil fortsat sætte fokus på de kirkelige aktiviteter af forskelligartet karakter. Aktiviteterne målrettes til de enkelte aldersgrupper i sognet.”

For at finde en vej videre i dette ”mere” er det godt at lytte til og blive klogere på sit lokalsamfund, og derfra se på, hvordan kristendommen bedst kan udfoldes på vores sted i vores tid, ligesom menighedsrådene kan hente inspiration ved at overveje, hvordan kirkens fire kerneopgaver, gudstjeneste, undervisning, diakoni og mission udfoldes lokalt nu og i fremtiden.

Legitimering og kvalificering af de anderledes gudstjenester

Især gennem de seneste 40-50 år har gudstjenesten som kerneopgave undergået en forandring fra kun at være højmessens søndag formiddag til nu at være en bred palet af mange forskellige gudstjenester rettet mod mange forskellige målgrupper, sådan som det bl.a. er beskrevet i bogen ”Mellem afbrydelse og forkyndelse – gudstjenester til tid og sted” af Jette Bendixen Rønkilde og Jørgen Demant, der blev udgivet i 2020 af Eksistensen.

Denne bog illustrerer ganske fint, hvordan gudstjenestens kerne: ”mødet

mellem Gud og mennesker – gennem ord og handling” står fast, mens gudstjenestens form er i bevægelse. Og i kølvandet på biskoppernes beslutning om et øget fokus på og arbejde med gudstjeneste, liturgi og ritualer de kommende år åbner dette for en vigtig samtale – også lokalt i sognene – om hvor lidt eller hvor meget skal der til for, at vi kan tale om gudstjeneste? For som biskop Tine Lindhardt har udtalt i 2015, så skal der ”mere end et fader- og en velsignelse i slutningen af en koncert til for, at det kan kaldes en gudstjeneste”. Det, som også kan blive en udfordring i fremtiden med gudstjenesten som kerneopgave, er, hvordan der lokalt arbejdes med at kvalificere, legitimere, prioritere og tildele ressourcer til de ”anderledes gudstjenesteformer”.

”...og idet I lærer dem at holde alt det, som jeg har befalet jer”

Når man en tilfældig uge kigger i en af de mange lister, der findes over aktiviteter i landets kirker, sognehuse m.m., så kan man få det indtryk, at kerneopgaven ”undervisning” tolkes i retning af foredragsvirksomhed og folkeoplysning i allerbredeste forstand. For der støder man f.eks. på foredrag som ”En flygtnings fortælling”, ”Proust 100 år”, ”En eftermiddag med Foto-Henning”. Jeanette Varberg om ”MeToo, kvinder og magt”, ”Min vandring i Italien”, ”Det byzantinske Rige” og ”Hagia Sophia”.

I en tid, hvor der fra mange andre sider tilbydes folkeoplysende foredrag, og i en fremtid, hvor det ikke er sik-

kert, at kirkens ressourcer er de samme som i dag, så kan det godt være, at man lokalt skal overveje, hvordan alle de mange foredrag og kulturelle arrangementer matcher folkekirkens ”undervisningsopgave”? Og i vores tid skal netop den opgave måske løses ved færre foredrag og flere tilbud om at tale sammen om tro og livets store eksistentielle spørgsmål. Netop dette må anses som noget af det, vi i folkekirken besidder kompetencer til, og det kan samtidig være et godt tilbud til de mange religiøst søgende mennesker.

Det, der skal ”læres” og undervises i, bør netop heller ikke være ren kundskabsformidling. For i den store undersøgelse fra FUJ om folkekirkens medlemmer, ”Religiøsitet og forholdet til folkekirken”, fremgår, det at folkekirkens medlemmer også har en individuel religiøs praksis udenfor kirkens fysiske rammer og udenfor de gængse gudstjenester og ritualer. Spørgsmålet bliver så, hvordan den lokale kirke kan understøtte, hjælpe og kvalificere den enkeltes religiøse praksis på en sådan måde, at den bliver funderet i centrale dele af den kristne tro?

En vigtig konkret og praktisk udfoldelse af kirkens undervisningsopgave sker gennem de mange folkekirkelige skoletjenester spredt ud over hele landet i form af kundskabsformidling på skolens betingelser. Men hvad med undervisning – eller dåbsoplæring af børn og unge – på kirkens egne betingelser, hvor bøn, velsignelse, nadverdeltagelse og forkyndelse i bredeste forstand indgår helt naturligt? Der kan blive brug for, at de traditionelle og nu

kendte elementer i den lokale dåbsop-
læring såsom babysalmesang, mini-
konfirmandundervisning og konfirma-
tionsforberedelse suppleres med flere
tilbud på flere alderstrin.

Fællesskab eller livshjælp?

Der er bevægelse i forståelsen af, hvor-
dan folkekirken løfter diakonien som
kerneopgave. Traditionelt har meget
været lagt over til de diakonale kirkeli-
ge organisationer som f.eks. KFUMS
Sociale Arbejde og Kirkens Korshær,
suppleret med mindre omfattende
lokale diakonale tiltag på sogneplan.
Meget af det diakonale er også bredt
integreret i flere dele af kirkens arbej-
de, for det er f.eks. også et aspekt i
præstens husbesøg. Det nye er, at der
fra det offentlige – typisk kommuner-
ne – rækkes ud til kirkerne for at få
dem med til at løse sociale udfordrin-
ger og opgaver i lokalsamfundet. Det
bliver der ikke mindre af i fremtiden,
og i det samarbejde må kirken hele
tiden besinde sig på, om det er en
ønskelig vej at gå. Endelig vil det også
være gavnligt, at man lokalt i sognene
kaster et kritisk blik på de mange ar-

”En vigtig konkret og praktisk udfoldelse af kirkens undervisningsopgave sker gennem de mange folkekirkelige skoletjenester spredt ud over hele landet i form af kundskabsformidling på skolens betingelser. Men hvad med undervisning – eller dåbsoplæring af børn og unge – på kirkens egne betingelser, hvor bøn, velsignelse, nadverdeltagelse og forkyndelse i bredeste forstand indgår helt naturligt? Der kan blive brug for, at de traditionelle og nu kendte elementer i den lokale dåbsoplæring såsom babysalmesang, mini-konfirmandundervisning og konfirmationsforberedelse suppleres med flere tilbud på flere alderstrin”, pointerer Henrik Bundgaard Nielsen i sin artikel.

Foto: Michael Rønne Rasmussen

rangementer m.m., hvor man kalder
mennesker sammen til fællesskab i kir-
kens lokaler. Det kan helt sikkert i nog-
le områder være en vigtig – og diako-
nal opgave for folkekirken at løfte folk
ud af isolationen og ind i fællesskabet.
Men andre steder burde kræfter og
ressourcer måske blive koncentreret
om diakoni som livshjælp – som det
at hjælpe mennesker, der har brug for
hjælp på den ene eller den anden
måde.

Del det!

Som det fremgår af en af de andre
artikler i dette nummer af ”Kirken i
dag”, så kan det være nødvendigt at
nytænke og nyformulere, hvad der
ligger i ”mission” som kerneopgave
– også set i lyset af, at kun 15 % af
folkekirkens medlemmer finder, at
folkekirken skal prioritere mission. Et

bud på denne nyformulering kan være
at tænke mission som det at dele sin
kristne tro, tradition og praksis og
fortælle om den glæde, det indhold og
den mening, man finder i sin kristne
tro. Og det skal ikke kun ske ”instituti-
onelt” indenfor kirkens gængse ram-
mer, men personligt i mødet med det
andet menneske.

Dette udelukker dog ikke, at kirken
også opkvalificerer den måde, vi deler
vores tro på i medier af enhver form
– både skriftlige og digitale. Den op-
kvalificering kan nogle gange kræve, at
man går sammen på tværs af sogne –
og måske løfter nogle af kommunikati-
onsopgaverne op på provstiplan for at
have de fornødne ressourcer og kom-
petencer til at trænge igennem, så det
kristne budskab bliver delt, hørt, set og
modtaget. ■

”Nogen må gøre noget” – indtryk fra Kirkefondets konference om folkekirkenes tilstedeværelse

”Nogen må gøre noget. Nogen må beslutte noget. Vi kan ikke bare lade som ingenting og lade folkekirken køre videre uden at se på de store og massive forandringer i samfundet, som påvirker folkekirken, og som bl.a. peger på, at folkekirken må foretage nogle justeringer af sine strukturer. Der er brug for strategisk ledelse i folkekirken – på alle niveauer – fra det lokale til det nationale.”

Det var nogle af de kommentarer, som dukkede op, da Kirkefondet lørdag 12. november havde indbudt til en konference i Århus, som bl.a. skulle søge at belyse, hvor og hvordan folke-

kirken kan være til stede nu og i fremtiden i mødet med den danske befolkning.

I de større byer kan folkekirkenes udfordringer være en drastisk faldende medlemsprocent, stærkt faldende dåbstal og i det hele taget manglende synlighed og nærvær af folkekirken i befolkningens bevidsthed – især i de mange ny byområder, som skyder op rundt omkring uden en kirke som et synligt samlingspunkt. Når det gælder folkekirkenes tilstedeværelse i mange landområder kan man tale om en uheldig cocktail, som består af for mange kirker, for få beboere og for få

penge – ofte koblet med en forholdsvis god, men dog nedadgående folkekirkemedlemsprocent.

Oplægsholdere var biskopperne Henrik Wigh-Poulsen og Marianne Gaarden og sognepræst Hans Nørkjær Franch fra Aarhus Domkirke, og så var der 4 forskellige workshops om eftermiddagen om kirkens samarbejde på tværs i byen, meditationslabyrinter, Social drive out og Kirkeskibet 2450.

Tak til alle deltagere og oplægsholdere for en spændende dag!

Læs mere om dagen ved at tilmelde dig Kirkefondets nyhedsbrev eller Kirkefondets Facebookside. ■

Nyt fra Kirkefondet

Skal din kirke være vejkirke i 2023?

I en undersøgelse fra FUV fra sidste år, mener 76 % af folkekirkemedlemmerne, at det er vigtigt at holde kirkerne åbne for dem, der vil bede og meditere. Er jeres kirke åben, eller har I måske planer om at åbne den udover gudstjenestetiden? Så inviterer Kirkefondet jer til at være med i brochurerne over "Vejkirker og andre åbne kirker".

438 kirker var med i år, og brochurerne er en rigtig god guide til alle dem, der gerne vil besøge landets kirker. Brochuren udgives i to udgaver: en for Jylland og en for Øerne. Brochurer-

ne bliver trykt i et oplag på ca. 94.000 eksemplarer, og bliver udsendt til de deltagende kirker samt til biblioteker, turistbureauer, campingpladser, motorvejsstationer, vandrerhjem mv. over hele landet. Desuden kan man downloade brochurerne på www.vejkirker.dk, og søge på vejkirkerne fra både computer, tablet og smartphone, så man kan planlægge sin tur.

I brochuren er det muligt at fortælle kort om kirken, dens åbningstider, særlige arrangementer m.v. Tilmeldingsfristen til næste års brochure er 16. december. Læs mere om vejkirker på www.vejkirker.dk

Kirkefondet har brug for din støtte

Kirkefondet er berettiget til at modtage gaver til Kirkefondets arbejde med skattefradrag for giveren. For at være sikre på, at Kirkefondet kan beholde denne ret til skattefradrag, skal vi have 100 givere hvert år, som hver giver mindst 200 kr. som en personlig gave til Kirkefondets arbejde for liv og vækst. Din støtte til Kirkefondet vil i 2022 bl.a. gå til at videreudvikle ideen med fordybelseslabyrinter i tilknytning til kirker og til en udgivelse, som samler de mange erfaringer med at være have et aktivt kirkerum uden dørs.

Beløb kan indbetales konto 2191-8541701207 eller via Mobilepay til 11159. Giv os sammen med indbetalingen dit navn, adresse og cpr.nr. Hvis du indbetaler 250 kr. eller derover, vil du som bidragyder modtage "Kirken i dag" gratis. Hvis du ønsker at støtte os med et fast årligt beløb, kan du tilmelde dig Betalingsservice. Kontakt os på kirkefondet@kirkefondet.dk eller på tlf. 33 73 00 33 for at høre nærmere! På forhånd tak for hjælpen!

Årsberetningen for 2022 er udkommet

Kirkefondets årsberetning for 2021 er nu offentliggjort og kan læses på vores hjemmeside www.kirkefondet.dk

under "Nyheder". Her kan du læse om, hvad Kirkefondet har tænkt og arbejdet med det seneste år.

Årets repræsentantskabsmøde

Kirkefondet afholdte sit repræsentantskabsmøde lørdag den 12. oktober i forbindelse med konferencen i Århus (se side 30). Tommy Liechti, Lars Seeborg og Anne Margrethe Hvas var på valg til bestyrelsen og blev genvalgt. Jette Bendixen Rønkilde ønskede ikke genvalg, og denne plads i bestyrelsen

vil indtil videre stå tom. Den nye bestyrelse består således af 4 lægfolk og 4 gejstlige, som er nok iflg. vedtægterne. Bestyrelsen konstituerede sig med Erik Møllerup som formand, Fin Dyrhagen som næstformand og Tommy Liechti som kasserer.

Tema for næste nummer af "Kirken i dag":

Frivillighed i folkekirken

Kirken *i* dag

OPRYDNINGSSALG

Så er der blevet ryddet op i Kirkefondets kælderrum, og vi har derfor nedsat nogle af vores udgivelser!

Så det er nu, at du kan gøre et godt kup, hvis du mangler en adventsgave, en julegave eller bare en gave til dig selv.

De nedsatte udgivelser er f.eks.:

CD Tyst – "I underværkers land"
10 danske salmer i ny fortolkning af jazzgruppen TYST med Katrine Muff Enevoldsen som vokal.
Kr. 20,-

"Gospelhåndbogen" af Lars Jochimsen
Kr. 20,-

"Tænd et lys" Red. Susanne Fabritius de Tengnagel
Om lys og lystænding i kirkerummet
Kr. 20,-

CD "Vi har et håb"
Salmer og sange fra alverden ved Peter og Betty Arendt og Grenaa Kirkes Pige-kor og kammerkoret "Sestina"
Kr. 20,-

Gudstjeneste fra kanten
Liturgiske tekster fra Iona og WGRG
Før: kr. 299,- NU kr. 100,-

Se alle tilbudsbøgerne på
www.kirkefondet.dk under
"Udgivelser"